

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS

Avaliku õiguse instituut

Aleksandr Logussov

**RAHVUSVAHELINE ORGANISEERITUD KURITEGEVUS JA EUROPOLI ROLL
VÕITLUSES SELLEGA.**

Bakalaureusetöö

Juhendaja
MA Anna Markina

Tallinn 2013

Sisukord

1. Rahvusvaheline organiseeritud kuritegevuse definitsioon	3
1.1. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni definitsioon	3
1.2. Euroopa Liidus kehtiv definitsioon.	6
1.3. Organiseeritud kuritegevuse mõiste Eestis.	8
2. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse oht tänapäeval.....	12
2.1. Uimastite salavedu.....	13
2.2. Isikutevastased kuriteod ja illegaalne immigratsioon.....	14
2.3. Illegaalne immigratsioon.	18
2.4. Pettus ja rahapesu.....	20
2.5. Võltsimine.....	21
3. Organiseeritud kuritegevus Euroopa Liidus.....	24
3.1. Organiseeritud kuritegevuse alad.....	24
3.1.1. Loode ala.....	24
3.1.2. Kirde ala	25
3.1.3. Kagu ala.....	27
3.1.4 Edela ala	28
3.2. Europol roll organiseeritud kuritegevuse tõkestamisel	30
3.3. Kriitiline vaade Europolile.....	35
3.3.1. Andmete kogumine ja analüüs	36
3.3.2. Liikmesriikide koostöö hõlbustamine	38
3.3.3 Organiseeritud kuritegevuse ohtude analüüs ja OCTA koostamine	39
Kokkuvõtte	44
Резюме. Международная организованная преступность и роль Европола в борьбе с ней	47
Kasutatud kirjandus	49
Kasutatud õigusaktid ja –allikad.....	52

Sissejuhatus

Käesoleva diplomitöö teemaks on organiseeritud kuritegevuse defineerimine ning rahvusvahelise organisatsiooni Europol rolli hinnang võitluses organiseeritud kuritegevusega koostöös Euroopa Liidu liikmesriikide korrakaitse organitega ja nende heaks.

Organiseeritud kuritegevuse probleem on tunnustatud alates eelmise sajandi 50st aastatest, kui rahvusvahelised organisatsioonid pidid tõdema et kuritegevus on muutunud ning suured, kindla ülesannete jaotusega ja tsentraliseeritud juhtumisega kuritegevuslikud ühingud on saavutanud olulist võimu ja on suutelised mõjutama riikide sisemist majandust, demokraatia põhimõtteid, juhtimist ja elanikkonna olulises ulatuses. Sellest ajast saadik on püütud anda kindlat definitsiooni organiseeritud kuritegevusele ja võtta käsile tõhusad meetmed selle võimu ja levimise vastu.

Töö eesmärgiks on uurida kas on leitud ühist definitsiooni organiseeritud kuritegevusele ning kas Europol on muutunud tõhusaks organisatsiooniks Euroopa Liidus.

Autor püstitab hüpoteesi et ühist definitsiooni organiseeritud kuritegevusele ei ole veel saavutatud, ning Europol ei ole veel täies mahus oma eesmäärke saavutanud.

Teoreetiline käsitlus põhineb selliste autorite nagu Petrus C. van Duyne, Klaus von Lampe, Ben Hayes, Michael Levi, Maarten van Dijck, G.Glonti ja Comer, Michael J seisukohtade põhjal.

Lisaks on esitatud ka järgmiste organisatsioonide poolt vastuvõetud seisukohad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, Maailma Meditsiiniline Assovatsioon, Maailma Tervishoiuorganisatsioon, The Bellagio Task Force, Euroopa Nõukogu.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk käsitleb organiseeritud kuritegevuse hetkel käsilolevaid definitsioone ja arutelu nende tõesuse kohta. Samas on ette toodud ka võimalikud defineerimisviisid ja nende omapärasused ja nendele omased raskused. Teises peatükis kontsentreerutakse organiseeritud kuritegevuse peamistel sfääridel ning kurjategijate tegevuse tagajärgedel. Kolmas peatükk tutvustab Europoli arengu ajalugu ja annab hinnangu selle organisatsiooni oma rolli täitmisele.

See töö võiks huvi pakuda kõikidele, kes on huvitatud kriminoloogias ja kuritegevuslikus olukorrast Euroopa Liidus.

1. Rahvusvaheline organiseeritud kuritegevuse definitsioon

1.1. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni definitsioon

Iseloomustust rahvusvahelisele organiseeritud kuritegevusele esmaselt andis 1994 aastal ÜRO majanduslik ja sotsiaalne nõukogu maailma siseministrite tasemel toimud konverentsil kus arutati organiseeritud rahvusvahelist kuritegevust¹.

Konverentsi materjalidest tuleneb, et organiseeritud kuritegevusest ja selle liikmetest võib rääkida kui: on nähtav oluline organiseerituse ja kooperatsiooni tase. Organiseeritud kuritegevust võib samastada ettevõtmisega kus on oluline professionaalsus, rakendatakse vajalike teadmisi ja oskusi ning kogu tegevus on koordineeritud. Siia lisanduvad ka meetmed mis hõlbustavad seotud eesmärkideni jõudmist, mille hulka peale tavalist vägivalla kuuluvad ka altkäemaksude andmine korra jälgivate organisatsioonide liikmetele ja nende organisatsioonide infiltreerimine. Võimustruktuuridesse sulandumine on ka üks olulisemaid tunnuseid, ning mõnes Euroopa riigis ning üle maailma on see nähtus kasvanud üle aja hirmuäratava tendentsiga. Gruppide liikmeteks on need inimesed kes pidevalt teostavad õigusvastaseid toiminguid, või osutavad legaalseid teenuseid mis aitavad kaasa kuritegevuslike toimingute teostamisele. Teatud riikides ei oma liikmete päritolu tähtsust, teistes samal ajal on see väga oluline².

Iseloomustuse andmine ei sõltu organisatsiooni suurusest ja ulatuslikkusest. Suured kuritegevuslikud organisatsioonid, mis omavad paika pandud struktuuri on võimekad sellises oma tegevuse aspektis kui efektiivsus võitluses korrakaitse organisatsioonidega ja riigivõimuga, väiksemad grupid on aga paindlikumad ning tavainimesed tihedamini kannatavad just nende väiksemate gruppide tegutsemise järel.

Kuna kuritegevuslikud ühendused näevad võimalust edendada oma huvisid kasutades ära sotsiaalsete instituutide võimetust, võttes üle nende instituutide funktsioone. Siia võib näiteks tuua sootsiumile vajalike tarvete tootmine või levitamine, või kaitse tagamine olukordades mis on seotud rahutustega ja ebastabiilsusega.

¹ United Nations World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime (Napoli 1994 a.). Report of the World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime, held in Naples, Italy, from 21 to 23 November 1994, pursuant to General Assembly resolution 48/103 of 20 December 1993.

² Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

Teiselt poolt, ka legitiimsed kooslused mis oma eesmärkide ja loomuse poolest ei ole seotud kuritegevusega, enda eemärkide saavutamiseks, kasutavad kuritegevuslike ühendusi. Näiteks ettevõtluse sfääris oleks see konkurentide hirmutamine või tegevuse häirimine.

Samuti annab seletust teatud terminitele Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon.³ Artikkel 2 defineerib organiseeritud kuritegeliku ühendust, rasket kuritegu ja organiseeritud ühendust järgmiselt:

organiseeritud kuritegelik ühendus – teatud ajavahemikus toimiv korraldatud ühendus, kuhu kuulub vähemalt kolm isikut, kes kooskõlastavad oma tegevuse, et panna toime käesolevas konventsioonis raske kuriteona määratletud tegu või tegusid, et otse või kaudselt saada rahalist või muud materiaalist kasu;

raske kuritegu – kuritegu, mille eest on karistuseks ette nähtud vähemalt neli aastat vangistust või muu range karistus;

organiseeritud ühendus – ühendus, kelle vahetu eesmärk ei ole kuriteo toimepanemine, kelle liikmete ülesanded võivad olla täpselt jaotamata, kellel puudub kindel liikmeskond ja kindel struktuur;

Ning artikli 3 teises osa järgi kuritegu on rahvusvaheline, kui see pannakse toime:

- a) rohkem kui ühes riigis;
- b) ühes riigis, kuid põhiliselt on ettevalmistatud teises riigis ja peamiselt sellest riigist antakse kuriteo toimepanemise juhiseid;
- c) ühes riigis, ent selle toimepanija on organiseeritud kuritegelik ühendus, kes paneb kuritegusid toime mitmes riigis;
- d) ühes riigis, kuid see toob teises riigis kaasa raskeid tagajärgi.

Varasem termini „rahvusvaheline“ definitsioon kuulub ka ÜROle. 1974 aastal selleks et abistada kuritegevusele pühendatud konverentsidele arutelu läbiviimist kehtestati kriminoloogilist terminit „rahvusvaheline kuritegevus“ mis ei andnud mingit juriidilist kontseptsiooni, oli kirjeldav ja koosnes lihtsalt viie punktilisest loetelust: 1) kuritegevus kui ettevõtmine: organiseeritud kuritegevus, valgete kraede kuriteod ja korrupsioon; 2) kunstiteostega ja kultuurilise väärtustega esemetega seotud kuriteod; 3) kuriteod mida võib samastada alkoholismiga ja uimastite tarbimisega (uimastite ja alkoholi vedu); 4) vägivald ülepiirilises ja rahvusvahelises mõttes; 5) migratsiooniga ja põgenikkudega seotud kuriteod.

³ The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, adopted by General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000

1995 aastal sai antud ka ühelauseline definitsioon: „kuriteod mis saavad alguse, ennetamine ja/või otsene või kaudne tagajärg on tuntav rohkem kui ühes riigis.“⁴

Sama⁵ konventsiooni artiklid 5, 6, 8 ja 23 määratlevad ka kuritegusid mis on seotud organiseeritud kuritegevusega, ning panevad liikmesriikidele kohustuseks kriminaliseerida neid tegusid:

Artikkel 5 paneb osalisriikidele kohustuseks kehtestada kuritegudeks kuritegelikku kooslusesse kuulumist ja sealjuures ka tahtlust:

- a) kuriteokatset kuriteona täideviimist eristades:
 - i. isikute kokkuleppel raske kuriteo toimepanemine, mille otsene või kaudne eesmärk on saada rahalist või muud ainelist kasu ning mille paneb kokkuleppe täitmiseks toime üks isik või organiseeritud kuritegelik ühendus;
 - ii. selle isiku tegevus, kes on teadlik organiseeritud kuritegeliku ühenduse eesmärgist ja tegevusest või ühenduse kavatsusest panna toime kõnealuseid kuritegusid ning kes võtab organiseeritud kuritegelikus ühenduses aktiivselt osa:
 - a. kuritegude toimepanemisest;
 - b. muust tegevusest, olles teadlik, et tema osavõtt aitab saavutada eespool kirjeldatud kuritegelikku eesmärki;
- b) organiseeritud kuritegeliku ühenduse toimepandava raske kuriteo ettevalmistamine ja täideviimine ning kuriteost kihutajana või vaimse või muu abi osutajast kaasaaitajana osavõtmine.

Artikkel 6 kohustab kriminaliseerida rahapesu ehk kuritegelikul teel saadud vara päritolu tahtliku varjamist ning määratlevad ka rahapesu definitsiooni:

- a) i) vara üleminek või üleandmine, kui on teada, et vara on saadud kuritegelikul teel; vara üleandmise eesmärk on varjata vara ebaseaduslikku päritolu või abistada kuriteo toimepannud isikut, et ta saaks hoiduda oma tegude õiguslikest tagajärgedest;
- ii) vara tegeliku olemuse, päritolu, asukoha, käsutamiseviisi, ümberpaigutamise või omandiõiguse või muude varaga seotud õiguste varjamine, kui on teada, et vara on saadud kuritegelikul teel;
- b) võttes arvesse oma õiguse põhimõtteid:

⁴Reuter, P. and Petrie, C. (Eds). Transnational Organized Crime: Summary of a Workshop. Washington, DC: National Academies Press, 1999.

⁵The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, adopted by General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000

- i) vara omandamine, omamine või kasutamine, kui on teada, et vara on saadud kuritegelikul teel;
- ii) käesoleva artikli kohaselt kuriteona määratletud teo toimepanemiseks sõlmitud kokkuleppes osalemine või selleks kokkuleppe sõlmimine, sellise kuriteo katse või kuriteost kihutajana või vaimse või muu abi osutajast kaasaaitajana osavõtmine.

Artikkel 8 kohustab kriminaliseerida korrupsiooni ja annab selle definitsiooni:

- a) otsene või kaudne õigustamata eelise lubamine, pakkumine või andmine ametiisikule tema enda või muu isiku jaoks, et ametiisik oma ametiülesandeid täites teeks teatava teo või hoiduks selle tegemisest;
- b) ametiisiku tegu, mis seisneb õigustamata eelise otseses või kaudses nõudmises või vastuvõtmises tema enda või muu isiku jaoks, et ametiisik oma ametiülesandeid täites teeks teatava teo või hoiduks selle tegemisest.

Artikkel 23 kohustab kriminaliseerida õigusemõistmise takistamist ja annab selle definitsiooni:

- a) füüsilise vägivalla kasutamine või ähvardamine või hirmutamine või õigustamatu eelise lubamine, pakkumine või andmine, et kallutada isik andma valeütlusi või et takistada tunnistuste andmist või asitõendite esitamist konventsioonis käsitletud kuriteo kohta algatatud menetluses;
- b) füüsilise vägivalla kasutamine või ähvardamine või hirmutamine, et takistada kohtuametnikul või muul õiguskaitseametnikul täita oma ametikohustust konventsioonis nimetatud kuriteo kohta algatatud menetluses; käesoleva punktiga ei ole vastuolus osalisriigi õigus kehtestada õigusakte, mis kaitsevad teisi ametiisikuid.

Selline jaotus tundub puudulikuna sest vaatamata sellele et on kriminaliseeritud kuritegevuslikku organisatsiooni kuulumine, rahapesu ja korrupsioon on nimekirjas mainimata sellised rasked kuriteod mida organiseeritud kuritegevuslikud ühendused sooritavad : uimasite salavedu, inimolendite vastased kuriteod, pettus ja võltsimine.

1.2. Euroopa Liidus kehtiv definitsioon.

Mis puudutab Euroopa Liidu, siis Euroopa Komisjon ja Europol on väljatöötanud oma kriteeriumid mille järgi hinnatakse kas tegu on organiseeritud kuritegevuslikku ühendusega.

Nende kriteeriumitele tuginetakse ka tehes ettekandeid Euroopa Parlamendile organiseeritud kuritegevuse ohu kohta.

Kokku on neid kriteeriume üksteist, ning nendest neli on nõ kohustuslikud, ja kaks või rohkem peab valima ülejanud seitsmest⁶.

Esimesed neli kriteeriumit:

1. Koostöö rohkem kui kahe inimese vahel;
2. Eksisteerib pikkema või määratlemata perioodi jooksul (viidates stabiilsusele ja järjepidevusele);
3. Kahtlustatavat raskete kuritegude sooritamises, mis on karistatavat viieaastase vangistusega või rangemalt;
4. On suunatud tulu ja/või võimu saavutamisele;

Ülejanud on siis lisakriteeriumid, millest tuleb valida kaks või rohkem, ning liites neid nelja esimese juurde võib väita et on tegu organiseeritud kuritegevusliku organisatsiooniga

5. Eksisteerib tahtlik tööülesannete jaotamine osalejate vahel;
6. Distsipliini ja kontrolli meetmete rakendamine;
7. Vägivalla ja teiste veenmise meetodite kasutamine;
8. Kommerts- ja sarnaste ettevõtete kasutamine;
9. Rahapesus osalemine;
10. Opereerimine üle rahvusvaheliste piire;
11. Mõju avaldamine õiguslikkudele sotsiaalsetele struktuuridele (poliitikud, valitsus, õigustmõistvad organid, majandus).

Sellest loetelust võib teha järeldusi et toodud faktorite loetelu on suhteliselt täiuslik. Aga samal ajal tuleb nõustuda Cardiffi Ülikooli kriminoloogia professoriga Michael Leviga, et sellise definitsiooni juures organiseeritud kuritegelikuks ühenduseks võib pidada nii suuremat Itaalia sündikaati, nii ka kolmest sulist koosnevat gruppi mis tegeleb vargustega ning nendel on kindel tööjaotus: üks kontrollib olukorda, teine murrab sisse ja kolmas tegeleb rahapesuga⁷. Ning samal ajal vägivalla kasutamine ei ole kohustuslikke tingimuste hulgas, mis võimaldab lugeda organiseeritud kurjategijateks nn valgete kraedega kurjategijaid kes

⁶ Conseil de l'Europe, Comité d'experts sur les aspects de droit penal et les aspects criminologiques de la criminalité organisée (PC-CO), questionnaire, Strasbourg, August 1997.

⁷Levi, M. Organisation of Serious Crimes. –Maguire, M., Morgan, R. And Reiner, R. (Eds). The Oxford Handbook of Criminology. Oxford: Oxford University Press, 2002.

viivad läbi pettusi miljonite ulatuses, kuid arvatavasti ei soorita vägivallega seotud kuritegusid.

Samal ajal, kui võtta näiteks Ameerika Ühendriike, kelle juures organiseeritud kuritegevus sai tunnustatud ohuna varem kui Euroopas, siis sealne definitsioon on kitsam, kuid samal ajal annab ka palju rohkem vabadust õiguskaitsvatel organisatsioonidele. 1970 aastal vastuvõetud RICO (Racketeer-Influence Corrupt Organizations Act) sihtmärkideks said pandud kuritegevuslikud organisatsioonid mis ohustavad ühiskond ja majandust kahjustades legaalseid ettevõtjaid. Eesmärgiks on karistada isikuid kes võtavad osa süstemaatilises väljapressimises või koguvad „ebaõigeid võlgu“ ning on seotud mingi teatud „ettevõttega“. „Süstemaatiline“ tähendab siin kahel korral või rohkem osalemist kuritegude sooritamises mille hulga kuuluvad väljapressimine, vargus, uimastitega kauplemine, posti või turvalisuse pettus üle määratud ajaperioodi. „Ettevõtte“ on määratletud sellisena et hõlmata üksikisikulist, partnerliku ja muud ühtsust ja igat isikute gruppi mis tegutseb koos illegaalsetel eesmärkidel. Seega see hõlmab nii legaalseid kui illegaalseid grupe. Kuna kuritegelikke koosluste loomus on paindlik ja muutuv, on ka termin „ettevõtte“ väga paindlik.⁸

1.3. Organiseeritud kuritegevuse mõiste Eestis.

Eesti Vabariigi Karistusseadustiku §255 lg 1 defineerib kuritegevusliku ühendust kui „Kolmest või enamast isikust koosnevasse püsivasse isikutevahelise ülesannete jaotusega ühendusse, mis on loodud varalise kasu saamise eesmärgil ning mille tegevus on suunatud teise astme kuritegude, mille eest ettenähtud vangistuse ülemmäär on vähemalt kolm aastat, või esimese astme kuritegude toimepanemisele“.

Organiseeritud kuritegevuse kohta ning kuritegevusliku organisatsiooni liikme kohta andis ka arvamust Riigikohtu kriminaalkolleegium. Oma tõlgendamises viidab kolleegium rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni⁹ teise artikli punktile a, kus on antud organiseeritud kuritegevuse definitsioon. 18. november 2009 tehtud otsuses defineerib kolleegium:

⁸ Levi, M. Organisation of Serious Crimes. –Maguire, M., Morgan, R. And Reiner, R. (Eds). The Oxford Handbook of Criminology. Oxford: Oxford University Press, 2002.

⁹ Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon (RT II 2003, 1, 1).

„ Käesoleval ajal kehtiva KarS § 255 lg-s 1 sätestatud kuritegeliku ühenduse definitsiooni kohaselt iseloomustavad kuritegelikku ühendust järgmised tunnused: sinna kuulub kolm või enam isikut, see on püsiv, selle liikmete vahel on ülesanded jaotatud, see on loodud varalise kasu saamise eesmärgil ja selle tegevus on suunatud kas teise astme kuritegude, mille eest ettenähtud vangistuse ülemäär on vähemalt kolm aastat, või esimese astme kuritegude toimepanemisele.

Ühenduse tegevus peab olema suunatud teise astme kuritegude, mille eest ettenähtud vangistuse ülemäär on vähemalt kolm aastat, või esimese astme kuritegude toimepanemisele. Seejuures tuleb märkida, et KarS §-des 255 ja 256 sätestatud kuriteokoosseisud on formaalsed deliktid, mis tähendab, et koosseis on täidetud vastavalt kuritegelikku ühendusse astumisega või selle organiseerimisega, mitte nende kuritegude toimepanemisega, millele kuritegeliku ühenduse tegevus oli suunatud. Seetõttu tuleb vastutus KarS §-de 255 ja 256 järgi kõne alla juba siis, kui kuritegeliku ühenduse liikmed ei ole jõudnud veel ühtegi kavandatavat kuritegu toime panna. Kui aga kuritegeliku ühenduse liikmed on kuritegeliku ühenduse eesmärkide täitmiseks ühe või mitu kuritegu toime pannud, tuleb kõne alla kuritegeliku ühenduse olemasolu tõendamine ka selle kaudu, et ühenduse liikmed on kuritegusid toime pannud.“

Sama kohtulahendi raames defineerib kolleegium isiku kuuluvust kuritegelikku organisatsiooni „Kuritegelikku ühendusse kuulub isik, kes organisatsiooni osana allub selle taatele ja aitab oma tegevusega kaasa ühenduse eesmärkide saavutamisele. Seejuures ei pea see isik vahetult osa võtma ühenduse poolt toimepandavatest kuritegudest. Nagu eespool märgitud, saab kuritegelikust ühendusest KarS § 255 mõttes rääkida üksnes juhul, kui ühendusse kuulub vähemalt kolm isikut, sealhulgas ka selle juht“¹⁰ ning kuritegevusliku ühingu püsivust.

Järgmisena avab kolleegium kuritegelikku ühenduse püsivuse mõistet: „Kuritegelikku ühendust iseloomustab selle püsivus, ja mitte niivõrd liikmeskonna püsivus, vaid ühenduse kui organisatsiooni püsivus. Ühenduse püsivus tähendab omakorda seda, et selle struktuur võimaldab ühenduse liikmetel (kaasa arvatud juhul) vahetuda nii, et ühendus jätkab selle eesmärgiks seatud tulemuse poole pürgimist.“

Kolleegiumi seisukoha järgi, on ülesannete jaotamisel keskne roll kuritegelikku ühenduse püsivuses: „Kuritegeliku ühenduse liikmete ülesannete jaotus toetab ühenduse püsivust. See

¹⁰ Eesti Vabariigi Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus kohtuasjas nr 3-1-1-57-09 18. november 2009

tähendab, et kõigil ühenduse liikmetel on kindel koht ühenduse struktuuris ja nad annavad sellest kohast lähtuvalt panuse ühenduse eesmärkide realiseerumisele. Seejuures on isikult oodatav panus seotud mitte isiku enda, vaid tema paiknemisega ühenduse struktuuris, mis tähendab, et liikme vahetumisel võtab uus liige üldjuhul eelmise liikme ülesanded üle. Samas tuleb arvestada asjaoluga, et kuritegelikud ühendused on tavaliselt mitteametlikud organisatsioonid, mistõttu ametlikele ühendustele sarnane formaalne tööjaotus ja hierarhia neile enamasti omane ei ole.“¹¹

Teadlased on laialt vaielnud organiseeritud kuritegevuse defineerimise suhtes. Põhilisi seisukohti võttis kokku enda analüüsis¹² Maarten van Dijck. Oma töö alguses osutab levinud vajadusele saavutada üheselt mõistetava definitsiooni mis ühelt poolt oleks vähemalt laialt vastuvõetav või ühiselt kasutatav ja teiselt poolt oleks selge ja ühetähenduslik. Vajadus ühisel definitsioonis on olulise tähtsusega neljas kontekstis: akadeemiline uurimistöö; strateegiline analüüs; õiguslik koostöö; poliitiline ja strateegiate ja kursside väljatöötamine.

Van Dijck tutvustab kolme põhilist lähenemisviisi organiseeritud kuritegevuse defineerimisele:

1. Leksikaalne lähenemine.

Sellise lähenemise puhul lõövad teadlased termini „organiseeritud kuritegevus“ pooleks ja analüüsivad eraldi termineid „organiseeritud“ ja „kuritegevus“. Suurimaks takistuseks ühetähendusliku definitsiooni saavutamiseks on just vajadus siduda kokku need kaks terminit. Kõige raskem on defineerida kriminaalse käitumise organiseerituse poolt.

2. Vajalikkusel põhinev lähenemisviis.

Seda lähenemisviisi kasutatakse ka kõige ulatuslikumalt tänapäeval. On vaikimisi tunnustatud kogum tunnuseid mis on kirjeldavad ning mida kasutatakse otsustamisel kas uurimise all olev kuritegevuslik ühing kuulub organiseeritud kuritegevuslike ühingute alla. Seega on definitsioonil ka selge väljaarvamise funktsioon: kui kuritegevuslikul grupil ei ole neid teatud tunnuseid, ei ole tegu ka organiseeritud kuritegevusliku gruppiga.

Suurimaks puuduseks sellel lähenemisviisil võib pidada seda et ei tehta analüütilist ja uurimistööd, vaid võetakse omadusi nendelt kuritegevuslikelt organisatsioonidelt mis olid

¹¹ Eesti Vabariigi Riigikohtu kriminaalkollegiumi kohtuotsus kohtuasjas nr 3-1-1-57-09 18. november 2009

¹² Van Dijck, M. Discussing Definitions of Organised Crime: Word Play in Academic and Political Discourse. HUMSEC Journal, Issue 1

varasemalt tunnustatud kui organiseeritud kuritegevuslikud ühendused ja hakatakse kasutama neid iga tulevase uurimise alla sattuva gruppi hindamisel.

Protsessi kirjeldav skeem võiks välja näha järgmiselt:

1 aste: teha kindlaks mida indiviid või organisatsioon peavad organiseeritud kuritegevuse ilminguteks;

2 aste: nimetada neid ilmingud definitsiooniks;

3 aste: rakendada seda definitsiooni edasiselt organiseeritud kuritegevuse määratlemisel.

Siia alla kuulub ka Euroopa Liidus organiseeritud kuritegevuse defineerimisel rakendatav lähenemisviis, mis oli toodud enne ja mida võib nimetada 4+7 defineerimiseks.

3. Formalistlik lähenemisviis.

Sellel lähenemisviisil määratletakse uuritava fenomeni domeeni või valdkonna ulatust. Kui isik peaks valima sellist lähenemisviisi, siis temale pakutakse rida tunnuseid, kandes milliseid üle uuritavale objektile üle, saab isik otsustada kas antud uuritav objekt kuulub domeeni või valdkonna alla või mitte.

Käesoleva töö autor eelistaks jagada definitsiooni otsingute taga olevaid põhjusi kahte suurte gruppi: strateegilised ja poliitilised. Esiteks, üheselt mõistetava ja aktsepteeritava definitsiooni saavutamine oleks äärmiselt oluline ühise organiseeritud kuritegevusega võitlemiseks. Hetkel on saabunud olukord, kus on üritatud defineerida organiseeritud kuritegevust vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide poolt, aga need ei pruugi olla aktsepteeritud liikmesriikide poolt. Igas regioonis nii Euroopa Liidus, kui ka ülejäanud maailmas leidub eripärasid mis ei lange kokku ette antud kriteeriumitega, kuid iseenesest on tõsiseltvõetavad. Ei saa väita, et tänu ühise definitsiooni puudumisele ei laabu rahvusvaheline koostöö, aga see kindlasti tekitab takistusi sellele.

Teiseks, arvesse tuleb võtta ka poliitilised põhjused. Siin on tegemist pigem definitsiooni otsingud segava olemusega. Suveräänsete subjektidena on riigid tihti kriitilised väljastpoolt tulevate ettekirjutuste suhtes, mis puudutavad nende sisemist korraldust, eriti kui need ettekirjutused puudutavad sisemist julgeolekut. Tihti kasutatakse vajadusest keerulisemaid definitsioone tagamaks seda et ühed või teised otsused ja käitumisviisid oleksid õigustatud oma kodanike silmis ning vastaksid korralduse eesmärkidele ja eripäradele.

2. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse oht tänapäeval

Organiseeritud kuritegevus kannab ohtu ühiskonna jaoks raskendades selle juhtimist, tekitades kahju majandusele ja üldisele ühiskonna heaolule. Võimurikkas kuritegevuslik organisatsioon võib tekitada kahju ükskõik kui arenenud ühiskonnale võttes endale ehtsate võimustruktuuride funktsioonid juhtimises, korrakaitsmises ja isegi seadusandluses või teostada ühel või teisel moel koosööd võimustruktuuridega (seda nähtust võis ka hiljuti näha sellistes riikides nagu Kolumbia või Itaalia).

Rahvusvaheline organiseeritud kuritegevus ei omanud katastroofilist mõju ühiskonnale ja majandusele kuni 20 sajandi teise pooleni. Ka enne seda oli ette tulnud olukordi kus erinevate riikide kuritegevuslikud organisatsioonid oli sunnitud tegema ülepiirilist kootööd. Sellist olukorda soodustas näiteks nn „kuiva seaduse“ rakendamine Ameerika Ühendriikides.

Kuid 20nda sajandi teisel poolel toimus märgatav rahvusvahelise majanduse kasv, kasvas nii tarbimine üldiselt ning uimastite tarbimine Euroopas. See hakkas juba pakkuma oluliselt suuremat huvi kuritegevuslikele organisatsioonidele tänu sellele et voogude mahud hakkasid andma võimalust koguda olulisemalt suuremaid raha koguseid.

Samas mõjutab oluliselt ülepiirilisi kuritegevusi, see faktor et erinevus majanduses ja elustandardites, arenenud ja muude riikide vahel, jätkab kasvamist mis oma korda innustab uute „turgude“ otsingut ja loomist.

Euroopa Liidu loomine iseenesest lõi piiramata võimalusi organiseeritud kuritegevuse õitsemiseks. Riikide vaheliste piiride kaotamine kergendab oluliselt peamiste organiseeritud kuritegelike koosluste toiminguid nagu uimastitega, relvadega ja inimestega kauplemine ning kergendab oluliselt liigipääsu liikmesriikide turgudele¹³.

Hilisemal ajal hakati seostama terrorismi ja organiseeritud kuritegevust. Nende kahe nähtuste side on arusaadav kuna suure tõeväärsusega võib väita et kuritegevuslikud organisatsioonid võivad osutada abi terroristidele, nii abistades neid rahaliselt, jahtides seejuures oma teatud eesmärgi, ning praktilisel moel – varustada neid relvadega, täideviijatega ning pakkudes abi muul viisil¹⁴.

¹³ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

¹⁴ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

Selleks et täismõõdus hinnata ohtu mida organiseeritud kuritegevus kujutab ühiskonna jaoks tänapäeval, tuleb põhjalikumalt analüüsida neid kuritegevuslikke alasid, kus organiseeritud kuritegevus on omandanud kõige rohkem „saavutusi“.

Lähtudes sellest et esmast huvi meile pakub olukord Euroopa Liidus, võib tugineda Europoli suuremate kuritegulike turgude klassifikatsioonile¹⁵ :

1. Uimastite salavedu;
2. Isikutevastased kuriteod ja illegaalne immigratsioon;
3. Pettus ja rahapesu;
4. Võltsimine;
5. Terrorism.

Järgnevalt vaatame neid üksikhaaval läbi hinnates tagajärgi mida need toovad riikidele ja ühiskondadele ning tulu mida need toovad kuritegevuslikele organisatsioonidele.

2.1. Uimastite salavedu

Suurimaks ohuks ühiskonna jaoks ei ole uimastite vedu, vaid nende tarbimine mis toob endaga kaasa sõltuvuse ning kui vastavad meetmed ei ole kasutusele võetud ühiskond võib permanentselt kaotada oma liikmeid kes on sõltuvuses uimastitest. See omakorda mõjutab mitte ainult indiviide, kuid ka nende perekondasid ja lähiümbruskonda mis on suuremad osad ühiskonna alamjaotuses. See võib ka oluliselt mõjutada teatud ühiskonna kihtisid, nt naised, vanemad inimesed ja lapsed, kelle normaalne elu võib olla piiritletud uimastitega hälvitud ühiskonnas. Halvimal juhul võib uimastite tarbimine muuta populaarseks ja mõjutada terveid põlvkondasid tervetes riikides.

Eestis on selline mõju illustreeritav järgmise näitega: Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse andmetel¹⁶ on Euroopa Liidus keskmine uimastitarbimisega seotud hinnanguline määr kõikide täiskasvanute (15-64 aastaste) seas on 21 surma miljoni elaniku kohta, samal ajal Eestis on see määr 146. Selle arvuga asub Eesti esikohal Euroopa Liidus. Arvestades seda et sellises eas on ühiskonna liige kõige aktiivsem, ei ole raske järeldada et mõju ühiskonnale on hirmuäratav.

¹⁵ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

¹⁶ EMCDDA. 2011 Annual report on the state of the drugs problem in Europe (Lisbon, November 2011)

Uimastid toovad kaasa vägivalda. Kuna uimastite tarbimine kasvab kasvavad ka turud ning kasum mida kuritegevuslikud organisatsioonid võivad saada uimastite vahendamisest. Rivaalide omavahelised konfliktid võimu ja turgude üle toovad tihti kaasa kannatusi kogukondadele millistes nemad tegutsevad. Mehhikos ja Kolumbias on nn narkosõjad kestnud juba aastakümneid ning nendesse on ulatuslikult kaasatud kohalikud ühiskonnad ning uimastitega seotud vägivaldsed surmad on igapäevane nähtus. Vähemalt 50 000 surma on juhtunud alates 2006 a.¹⁷

Sammuti uimastite tarbimisega on seotud üha rohkem kuritegusid sooritatud üksikisikute poolt. Varguste toimepanemist mõjutab tugevalt narko- ja alkoholisõltuvus. Lisaks sellele on ka kurjategijatel, kes sooritavad kuritegusid uimastite hankimise eesmärgil, kõrgem retsidiivsusrisk. Sama olukord kehtib ka Eestis.¹⁸

Samal ajal koos tarbimise üldise kasvuga kasvab ka vähem tõsiste ja vägivaldsete kuritegude arvud, näiteks vargused ja röövimised mis on seotud eesmärkidega saavutada vahendeid uimastite hankimiseks. See et need sooritatakse ilma vägivaldsete ei tähenda et need avaldavad väiksemat mõju ühiskonnale ja tegelikkuses iga selline kuritegu võib muuta vägivaldseks teatud tingimuste ilmnemisel.

Kuritegevuse tulu uimastite ringlemisest on vaieldamatu. ÜRO vastutavate organisatsioonide kaalutlusel¹⁹ igaaastane uimastite ringluse väärtus ulatub viiesajani miljardini dollarini. Kergemaks arusaamiseks võib mainida et see summa ületab kogu maailma autotootmise igaaastast väärtust. See annab õigust väita et maailma majandusele tekitab kahju aastast aastasse.

2.2. Isikutevastased kuriteod ja illegaalne immigratsioon

Alguses tahaks paari sõnaga seletada lahti alamjaotuse nimetust. Kui illegaalse immigratsiooniga kui terminiga on kõik suhteliselt arusaadav, siis termin „isikuvastased kuriteod“ hõlmab mitmeid kuritegusid mis on suunatud isikute tervise, vabaduse, soolisele väärkohtlemisele, põhivabaduste piiramisele. Mina aga tunnen et vaadates rahvusvahelist kuritegevust tuleb keskenduda just kuritegudele mis piiravad isikute selliseid põhivabadusi kui õigus vabadusele, eneseteostamisele ja elule.

¹⁷ Leiken, R. S. Mexico's Drug War. Center For The National Interest. July 2012

¹⁸ Ahven, A., Salla, J., Vahtrus, S. Retsidiivsus Eestis. Justiitsministeerium 2010

¹⁹ UNODC, *World Drug Report 2012* (United Nations publication, Sales No. E.12.XI.1).

Peamisteks isikuvastasteks kuritegudeks millega tuleks seostada organiseeritud kuritegevust on inimkaubandus ja inimese siseelunditega kauplemine.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni täiendava protokolli ehk nn. Palermo protokolli^{20*} artikkel 3 järgi defineeritakse inimkaubandust alljärgnevalt:

- a) inimkaubandus tähendab isiku ekspluateerimiseks tema värbamist, vedamist, üleandmist, majutamist või vastuvõtmist, inimröövi toimepanemise või muul viisil jõu kasutamise või sellega ähvardamise, petmise, võimu kuritarvitamise või isiku abitu seisundi ärakasutamise või teist isikut kontrolliva isiku nõusoleku saavutamiseks makse tegemise või vastuvõtmise või muu hüvise pakkumise või vastuvõtmise või muu kuritarvituse teel. Ekspluateerimisena käsitletakse ka teise isiku prostitueerimisele sundimist või muul viisil seksuaalset ärakasutamist, sunniviisilist tööd või teenistust, orjuses või sama laadi seisundis pidamist või elundi sunniviisilist eemaldamist;
- b) inimkaubanduse ohvri nõusolek käesoleva artikli punktis A käsitletud ekspluateerimisega ei muuda selle kuriteo kvalifikatsiooni, kui tegu on toime pandud punktis a nimetatud viisil;
- c) lapse ekspluateerimiseks tema värbamist, vedamist, üleandmist, majutamist või vastuvõtmist käsitletakse inimkaubandusena ka siis, kui seda ei ole toime pandud käesoleva artikli punktis a nimetatud viisil;
- d) laps on alla kaheksateistkümneaastane isik.

Eesti ratifitseeris²¹ rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni 04.12.2002. Euroopa Liidus on ka kehtiv asjakohane direktiiv²². Eestis on 04.04.2012 olemas inimkaubanduse definitsioon ning on määratud selle karistatavus²³.

Siseelunditega kauplemise üldise definitsiooni andmine on problemaatiline. Kuigi mitmed rahvusvahelised organisatsioonid on mõistnud hukka elunditega kauplemist, ei ole seda protsessi ülemaailmselt kirjeldatud ja kooskõlastatult kriminaliseeritud.

²⁰ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime

²¹ Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni ratifitseerimise seadus. RT II 2003, 1, 1

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv [2011/36/EL](#), 5. aprill 2011, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK [ELT L 101, 15.4.2011].

²³ Karistusseadustik § 133 [[RT I, 04.04.2012, 1](#) - jõust. 14.04.2012]

Eestis on küll karistatav doonorlusele sundimine²⁴, ehk isikult eraldatakse elund, kude või rakk isiku otsesest tahet või huvi eirates ja ilma tema kehavigastuste tekitamiseta aga otseselt ei ole siseelunditega kauplemine defineeritud ega karistatav.

Hinnates inimkaubanduse mõju ühiskonnale tuleb eeskätt arvestada sellega et kurjategijad sihivad eeskätt neid ühiskonna liikmeid kes, vaatamata ühiskonna teatud kaitsele, saavad osutada kõige vähem vastupanu. Jutt käib naistest ja lastest. Kõike rohkem muret pakubki naiste ja laste vahendamine seksuaalseks kuritarvitamiseks. Ei ole raske ette kujutada millise jälje jätab ohvrite elusse sellisesse olukorda saatmine. Isegi juhul kui nendel õnnestub sellest olukorras eluga pääseda, kas oma jõududega või kõrrakaitsvate organisatsioonide abil, võtab kohanemine tavapärase eluga väga pikka aega, ning psühholoogilised traumad mis orjusega kaasnevad võivad üldse lõpetada igat lootus normaalse elu juurde naasmiseks²⁵.

Lisaks seksuaalorjusele tekitab muret ka tööorjusesse müümine, ning laste orjusesse müük ja kuritegevuses, nt uimastite vedu ja kerjamine, ärakasutamine. Ühiskonna jaoks tähendab see et löögi alla sattub järgmine põlvkond ja lastega alati seostatakse teatud ootusi nii nende lähisugulaste kui ka ühiskonna poolt. Tihti esineb selline probleem ühiskonna jaoks: orjuse ohvrid tulevad riikidest kus majanduslik olukord on kehv ja populatsiooni arv on valitsuse jaoks raskendav faktor, aga samas on inimressursid on sellistes riikides suure väärtusega²⁶.

Tänapäeval ülemaailmaringselt on 27 miljonit inimest nn „kaasaaegses orjuses“. Selle termini alla langeb inimeste värbamine, varjamine, vedu, sunnitöö tegemise või seksuaalteenuste osutamise eesmärgil, jõu, pettuse või sunni viisil²⁷.

Eestis, Justiitsministeeriumi andmetel seisuga 2008 aasta, igaaastasel sooritati 1-4 kuritegu, mille puhul oli tegemist orjastamisega. Lisaks sellele, 2008. aastal registreeriti 189 kuritegu, millest osa võivad olla seotud inimkaubandusega, mis on 54 võrra (39%) rohkem kui 2007. aastal (136 registreeritud kuritegu). Mitte kõik tabelis 2 ja 3 toodud kuriteod ei pruugi endast kujutada inimkaubandust. Võimalike inimkaubandusega seotud kuritegude sagenemine Eestis on tingitud peamiselt lapspornograafia valmistamise ja selle võimaldamise juhtumite suurenemisest (22-lt 52-ni, kasv 136%). Kõige levinumad kuriteod, mille puhul võib tegemist

²⁴ Karistusseadustik § 138¹ [[RT I, 04.04.2012, 1](#) - jõust. 14.04.2012]

²⁵ U.S. Department of State. Office to monitor and combat trafficking in persons. [Trafficking in persons report 2012](#)

²⁶ Human Trafficking for Labour Exploitation/Forced and Bonded Labour: Identification – Prevention – Prosecution. Report of the 3rd and 5th Alliance against Trafficking in Persons Conferences on Human Trafficking for Labour Exploitation/Forced and Bonded Labour. Vienna, 7 and 8 November 2005, Vienna, 16 and 17 November 2006

²⁷ U.S. Department of State Office to monitor and combat trafficking in persons. The Faces of Modern Slavery. Fact Sheet December 3, 2012

olla inimkaubandusega, olid 2008. Aastal vabaduse võtmine seadusliku aluseta (58), lapspornograafia valmistamine ja selle võimaldamine (52) ja prostitutsioonile kaasaaitamine (37). Seadusliku aluseta vabaduse võtmise kuriteod on toime pandud peamiselt isiklikul motiivil või kättemaksuks – seega inimkaubanduse kuritegusid § 136 alusel registreeritud kuritegude hulgas tegelikkuses sageli ei esine. Sageli on tegemist isiku kinnihoidmise ja/või -sidumisega tema enda, tema lähedase või võõra isiku korteris (või ka metsas, heinaküünis vm) või isiku autos kinnihoidmise ning ringisõidutamise, millega piiratakse isiku liikumisvabadust. 2008.a juhtumite puhul kaasnes vabaduse võtmisega harva füüsiline vm vägivald²⁸.

Organiseeritud kuritegevuslike organisatsioonide jaoks tähendab inimestega kauplemine stabiilset turgu kasvava nõudlusega ja sellest tuleneva stabiilset tulu. Orjade turg on iga aasta väärt ligikaudu 10 miljardit dollarit.²⁹ Kurjategijate jaoks tähendab see seda et seades üles orjade transportimise kanaleid, mille eesotsas tihti võivad olla esmapilgul legitiimsetena tunduvad organisatsioonid (nt. töötajaid värbavad ettevõtted), võib saada stabiilset tulu suurte pingutusteta ja suhteliselt vähe riskiga.

Siseelunditega kauplemine on põhjustatud ühiskonna enda poolt. Vaatamata sellele, et teadlased teevad edusamme siseelundite kasvatamises, ületab nõudlus oluliselt seda mida meditsiinilised organisatsioonid saavad pakkuda. Siia lisandub see olukord, et läbi aja on tekkinud sellised sotsiaalsed hoiakud ja religioossed ettearvamused, mis piiritlevad siseelundite kättesaadavust. Sellest tulenevalt leiduvad isikud, kes tänu elust tulenevatel põhjustel on valmis maksma oma või lähedaste tervise parandamiseks, aga siiski pakkumise puuduse tõttu peavad pöörduma kurjategijate poole. Sellest hetkest hakkab elunditega kauplemine mõjutama ühiskonda otseselt. Seda põhjustavad need allikad kust kurjategijad saavad vajalikke siseelundeid. Siin võib vaadata kolme moodust ja nende põhilisi tagajärgi:

1) Elundite vargus meditsiinilistest asutustest – selle tagajärjena võivad kannatada isikud kellele olid need elundid esialgselt mõeldud. Isegi juhul kui kurjategijad saadakse kätte, siirdamine võib olla juba läbiviidud või elund võib hävineda säilitamisnõuete mittejärgimise tõttu.

2) Elusate doonorite kasutamine - kasutades ära majandusliku olukorda arenevates ja vähearenenud riikides, kurjategijad värbavad nendest doonoreid. Doonorite jaoks on see muidugi võimalus parandada oma enda majandusliku seis, kuid tervise küsimustes jäävad

²⁸ Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Inimkaubanduse definitsiooni ja kuriteokoosseisu analüüs. Kriminaalteabe ja analüüsi talitus. Kriminaalpoliitika osakond. Tallinn 2009

²⁹ G.Glonti . Human Trafficking : Concept, Classification and Questions of Legislative regulation. HEUNI, Helsinki 2004

nemad tihti valgustamata ning ei oska arvestada milliseid tagajärgi nende jaoks doonoriks olemine võib tuua. Aasia riikides, kus doonorlus ei ole piisavalt modereeritud, olukord lubab muuta kriitiliseks kuna väga suur osa tervetest inimestest võib olla mõjutatud.

3) Inimeste tapmine siseelundite saamiseks – tihti just see nähtus iseloomustab siseelundite müüki rahvusvahelisust. Inimesi varastatakse ja tapetakse nõrga korrakaitse süsteemiga riikides ja siis edastatakse elundeid riikidesse kus residentidel on piisavalt palju majanduslike vahendeid et maksta nende eest. Hästi oluline selle juures on see et, kui elusat doonorid pakkuvad neid elundeid milleta võib inimene elada, siis tapetavad „doonorid“ saavad pakkuda ka siseelundeid milleta elu ei ole võimalik. Asjatundjad pööravad siin tähelepanu selle, et just laste tapmine siseelundite hankimise otstarbeks kasvab hirmuäratav kiirusega.³⁰

Inimsiseelunditega kauplemist samastatakse tihti uimastite vahendamisega. Seega kuritegevuslikke organisatsioonide jaoks on tegu stabiilse turuga kus on pidev nõudlus. Mahud ei ole muidugi samalaadsed, aga selline kuritegevuslik tegevus on omapärane ja iga kurjategija lihtsalt ei saaks sellega tegeleda. Seega arvestades seda et iga aasta müüakse ja ostetakse ligikaudu 10,000 siseelundit³¹, ja seda et nende hankimine ei pruugi üldse olla kulukas, on sellel alal spetsialiseeritud kurjategijatele garanteeritud tulu.

2.3. Illegaalne immigratsioon.

On mitmeid illegaalse immigratsiooni defineeringuid ja kõik nendest kannavad tegelikkuses üht mõtet – illegaalne immigrant on isik kes on sisenenud riiki ilma seadusliku loata, või on janud riiki peale sellise loa kehtivuse lõppu ja ei ole selle riigi kodanik.

See on järjekordne nähtus mida võib iseloomustada kui rahvusvahelist probleemi. Immigratsioon iseenesest näeb ju ette et resident lahkub mingist asukohast ja asub resideerima teises. Lihtsõnaliselt – ühe ühiskonna liige liitub teise ühiskonnaga. Seega hakkavad mõlemad ühiskonnad kandma tagajärgi.

Vaatame neid tagajärgi kasutades skeemi: lähteriik – sihtriik.

³⁰ The Bellagio Task Force Report on Transplantation, Bodily Integrity, and the International Traffic in Organs. 1997 a.

³¹ Glonti, G. Human Trafficking : Concept, Classification and Questions of Legislative regulation. HEUNI, Helsinki 2004

Lähteriik: kui aktsepteerida sellist arusaama et heast elust ei põgeneta, võib oletada et immigrandi jaoks eksisteerivad lähteriigis raskused. Kui jätta kõrvale relvastatud konflikte, mille tagajärjeks on põgenikud kes tavaliselt üritavad lihtsalt oma elu päästa, siis kõige loogilisem põhjus on majanduslik. Ehk riik ja ühiskond ei suuda pakkuda sellist elutaset mis oleks immigrandi jaoks vastuvõetav. Aga immigratsiooni tagajärjeks lähteriigi jaoks on see, et lahkuvad töövõimelised inimesed kelle äraminekuga halveneb ka oluliselt siseriiklik majanduslik olukord, eriti juhul kui lahkuvad teatud ala spetsialistid (nt. arstid, mis mõjutab ulatuslikult tervishoiu süsteemi).

Sihtriigi jaoks tähendab illegaalne immigratsioon palju rohkemaid tõrkekive:

- Majutus – kui õiguskorra kaitsvatel organitel õnnestud peatada illegaalseid immigrante kohe peale riiki sisenemist, ootab neid ilmtingimata ekstradiitsioon. See aga nõuab aega ja teatud investeeringuid mida sihtriik kannab.
- Töökohad – immigrandid on suuremas osas töövõimelised ning leides tööd asendavad nemad sihtriigi kodanikke, kes oleksid võimelised need töökohad täita. Selle juures on suure tähendusega see, et immigrantides tööjõud on tavaliselt palju odavam kui residentide oma ja tihti ametlikult neid tööle ei vormistata. See omakorda mõjutab riigi majandusliku olukorda ja maksete kogumist.
- Vägivald – teatud kiht illegaalsetest immigrantidest omab kindlat eesmärki omada sotsiaalseid hüve, mis kehtivad sihtriikides. Kui neid ei saavutata, siis tihti pöörduakse vägivalda poole elamisvahendite saamiseks.
- Kuritegevus ja selle lainelisus – alati eksisteerib oht, et sattudes sihtriiki hakkavad illegaalsed immigrandid ise aitama kaasa ja muul viisil soodustama illegaalset migratsiooni ja tegelema kurjategevusega (nt. uimastite vahendamine ja pettus).

Ja jällegi pakub illegaalne immigratsioon tulu kuritegevusele. Seda kahel viisil. Esimeseks on võimalus maksustata illegaalsete immigrantide transporterimist, seades selleks püsikanaleid. See lubab tuua kindlat tulu, arvestades sellega, et nõutav tasu on suur ja kulud on minimaalsed. Näiteks et abistada immigrante mis tulevad Aafrikast, on Euroopas baseeruvatel kurjategijatel tarvis vaid laev mis püsiks vee peal.

Teiseks saavad kurjategijad vastutasuks abistamisele nõude et immigrandid osaleksid nt narkootikumide vedamises³².

³² UNODOC. Drug mules: Swallowed by the illicit drug trade.

2.4. Pettus ja rahapesu.

Pettust (fraud) võib defineerida kui „ebaausust, läbi mille üks isik kavatseb saada eelist teise üle“³³. Või kui käsitleda seda kuritegevusliku tegevuse küljest siis pettuse eesmärgiks on saada võimu teise isiku vara või väärtuste üle.

Pettuse alla kuuluvad: korrupsioon, huvide konflikt, korporatiivvara vargus, falsifitseeritud andmete esitamine, tarkvara ja tehnoloogiate väärkasutamine.³⁴

Rahapesu on protsess mis kujutab endast illegaalse ja kuritegevusliku tegevuse tagajärjena saadud raha legaliseerimist. Rahapesu ja korrupsiooni võib pidada organiseeritud kuritegevuse nn instrumentaalkuritegudeks. Rahapesu tüüpiline skeem jaguneb kolmeks osaks³⁵:

- Paigaldusstaadium. Raha paigaldatakse finantsüsteemidesse, kus saab kasutada ülekanderaha või muid mitterahalisi finantsinstrumente.
- Laotamine. Varad kantakse laiali mitme väikse tehingu abil, kasutades variisikuid ja ettevõtteid, võltsitud dokumentide ja mitme erineva konto abil.
- Integreerimine. Viimane etapp, kus raha suunatakse selle legaliseerimisele, kasutades seda legaalsete tehinguid tehes.

Paljudele võib tunduda, et rahapesu ei ole seda tüüpi kuritegu, mis otseselt ohustab ühiskonna põhiväärtusi ja inimeste heaolu, võrreldes teiste raskete kuritegudega. Selline allahindamine ei tohi tegelikult leida aset, kui vaadata tagajärgi mida rahapesu endaga kaasa toob:

1) majanduslik ebavõrdsus – kuna tulude varjamise tulemusena ei lasu kurjategijatele maksukoormust – laieneb see maksukoormus kõigile ühiskonna ülejanud liikmetele, tuues endaga kaasa arusaadavaid raskusi ja sügavat sotsiaalset ebavõrdsust.

2) Rahapesu soodustab kuritegevuse arenemist ja annab tuge uute kuritegude sooritamisele. Suur osa sellist illegaalset tulu saavutatakse läbi narkoäri ja vägivaldsete kuritegude. See omakorda tekitab suletud ringi mida rohkem tulu uimastite müümisest – seda rohkem saab uimasteid soetada ja turule lasta.

³³ Comer, M.J. Investigating Corporate Fraud. Abingdon, Oxon, , GBR: Gower Publishing Limited, 2003. p 4.

³⁴ Comer, M. J. Investigating Corporate Fraud. Abingdon, Oxon, , GBR: Gower Publishing Limited, 2003.p 4.

³⁵ Eesti Vabariigi Rahapesu Andmebüroo. Aastaraamat 2011

3) Majanduslik mõju – rahapesu mõjutab majandust nii siseriiklikult kui ka maailma majandust üldiselt. Rahapesu toob kaasa kapitali voolavust, mis omakorda võib soodustada inflatsiooni ja hindade taset, tekitada sularaha nõudlust, mõjutada finantsasutuste toimimist³⁶.

Pettust võib defineerida kui „ebaausust, läbi mille üks isik kavatseb saada eelist teise üle“. Või kui käsitleda seda kuritegevusliku tegevuse küljest siis pettuse eesmärgiks on saada võimu teise isiku vara või väärtuste üle.

2.5. Võltsimine

Võltsimine definitsioon: „võltsitud või imiteerivate kaupade või raha valmistamine petmise eesmärgiga.“³⁷

Tuginedes sellele definitsioonile, või ette tuua kaks eset mis pakkuvad kurjategijatele kõige rohkem huvi seoses võltsimisega.

Raha: võltsingute valmistamine võimaldab kuritegevuslikel ühingutel saada tulu (võltsitud rahatähe omahind võib olla tunduvalt odavam, kui selle nominaal), teha ja toetada ebaseaduslike tehingute läbiviimist, edutada kuritegevuslike toimingud. Lisaks sellele, võltsitud raha edasimüük sammuti soosib selliseid toiminguid, nägu tulirelvade ja uimastite soetamine ja ringlusesse paigutamine.³⁸

Võltsitud kaubad: neid võib käsitleda tarbija petmisega. Kasutades tuntud kaubamärkide nimesid ja mainet, kurjategijad toovad turgudele imitatsioone. Nende valmistamise ja edasimüümise hinnavahet on piisavalt suur, et kindlustada kurjategijate püsivat huvi selle tegevuse vastu. Saadud tulused kasutatakse sarnaselt kogu kriminaalsele tulule – kiritegeliku tegevuse edutamine ja toetamine.

Mõlemad kuritegevuse viisi kahjustavat eeskätt maailma riike kahjustades nende majandust (valeraha puhul) ning elanike heaolu (võltsitud kaubad).

³⁶ McDowell, J., Novis, G. The Consequences Of Money Laundering And Financial Crime..U.S. Department of State. Money Laundering - Economic Perspectives - May 2001 - State Department

³⁷ QFINANCE – The Ultimate Resource, Bloomsbury Information Ltd. Oct 13, 2009.

³⁸ International Crime Threat Assessment, December 2000, prepared by a US Government.

2.6. Terrorism

Ühist definitsiooni mis on terrorism, sarnaselt organiseeritud kuritegevusele üldiselt, ei ole ühiskond suutnud kasutusele võtnud. Nt. ÜRO definitsiooni järgi³⁹: kuritegelik akt, kande eesmärgiks tekitada hirmu seisundit üldises elanikkonnas, isikute gruppides või indiviidil poliitilistel põhjustel, pole õigustatud mistahes asjaoludes, vaatamata poliitilistele, filosoofilistele, ideoloogilistele, rassistilistele, etnilistele ja religioossetele kaalutlustele, mis võivad olla kasutatud selle heakskiitmiseks.“ Siiski see definitsioon ei ole ametlikult heakskiidetud ja aktsepteeritud.

Euroopas on käsitlus erinev. Ette tuuakse et terroriaktis võib olla tegu, üks laialdasest raske astme kuritegude nimekirjast, mis on suunatud isikute ja vara vastu, juhul kui see

„arvestades selle loomust või konteksti, võib oluliselt kahjustada riiki või rahvusvahelist organisatsiooni, ning on sooritatud eesmärgiga: sügavalt hirmutada elanikkonda; sundida valitsust või rahvusvahelist organisatsiooni sooritama mingit tegu, või selle sooritamisest hoiduda; destabiliseerida või hävitada riigi või rahvusvahelise organisatsiooni põhilisi poliitilisi, põhiseaduslikke, majanduslike või ühiskonna struktuure.“⁴⁰

Terrorismi seostatakse tihti organiseeritud kuritegevusega viidates selle tõsidusele. Laialt praktiseeritakse arusaama, et organiseeritud kuritegevuse ebaseaduslik tulu suunatakse terrorismi toetamiseks ning üleüldse kurjategijate ja terroristide vahel käib tihe koostöö⁴¹. Kuigi struktuuralt terroristide ühing võib olla sarnane organiseeritud kuritegevuslikule grupile oma püsivuse, struktuuri ja ülesannete jaotamise poolest, esineb üks suur erinevus. Vastavalt kõige rohkem levinud definitsioonile on kuritegevusliku ühingu eesmärgiks tulu saamine, kuritegude sooritamise tagajärjena. Terroristlikud ühinged aga seovad eesmärkideks poliitiliste või religioossete eriolude saavutamist. See teeb ka terrorismi ohu hindamist eriti keeruliseks, kuna on raske ennustada trendide arengut ja hinnata tegevuse kestvat mõju.

Kaitsepolitsei toob terrorismi trendideks nn üksikute huntide rünnakud, milleks on pahatihti massitulistamised rahvarohkes kohas. Erinevate ohuhinnangute kohaselt püüab ka Al-Qaeda rünnata just rahvarohkeid kohti ning rünnakuid kavandatakse oluliste objektide vähem

³⁹ UN General Assembly. Measures to Eliminate International Terrorism. Resolution 49/60 (adopted on December 9, 1994)

⁴⁰ European Union Art.1 of the Framework Decision on Combating Terrorism (2002).

⁴¹ Sanderson, T. M. Transnational Terror and Organized Crime: Blurring the Lines. SAIS. Review .Volume 24, Number 1, Winter-Spring 2004

turvatud aladele, saavutades väiksema ressursiga sama efekti nii majandusliku kahju kui ka massimeedia kajastuse näol. Teiseks on Euroopas plahvatanud ka mitu kirjapommi, mistõttu postisaadetiste läbivaatuse ja liikumise kord, eriti enim ohustatud asutustes, on väga oluline.

Näidetena on toodud ka sündmused mis on leidnud aset Eestis läbi aegade :

11. augustil 2011 ründas Karen Drambjan Tallinnas Kaitseministeeriumi, kasutades tulirelva ja loopides isevalmistatud lõhkeseadeldisi, ning võttis mitu ministeeriumis töötanud isikut oma kontrolli alla. Drambjani tulistatud kuulidest said pihta kaks politseiametnikku, Drambjan ise hukkus tulevahetuses politseiametnikega.

17. detsembril 1999 saadeti raamatuks maskeeritud kirjapomm Tallinna kesklinnas elavale ärimehele. Meesai plahvatuses kergelt viga, kui asus postipakis saabunud raamatut lehitsema.

6. märtsil 2000 saadeti Tartus kirjapomm kunstnikule. Kullerpostiga saabunud kirja saatjaks oli märgitud muuseum, millega kunstnik polnud kunagi kokku puutunud. Adressaat helistas saatjaks märgitud muuseumi, kus aga kirjast midagi ei teatud. Halvimast päästis politseile teatamine, misjärel väljakutsutud eridemineerijad pommi kahjutuks tegid⁴².

⁴² Eesti Vabariigi Kaitsepolitsei. Aastaraamat 2012. Harrys Puusepp (koost.)

3. Organiseeritud kuritegevus Euroopa Liidus

3.1. Organiseeritud kuritegevuse alad

Vaadates Euroopa Liidu ja selle ümbrust, võib jagada seda neljaks alaks oma kindlate kuritegelike keskustega ning kuritegevuse omapäraste tunnustega, mida mõjutab kas geograafiline paigutus või geopoliitiline olukord.⁴³

3.1.1. Loode ala

Seda ala saab nimetada atlandi regiooniks. Siin asuvad maad mis omavad otsest ühendust Atlandi ookeaniga ning seega omavad olulist transiidivõimekust. Nendeks maadeks on Holland, Belgia, Luksemburg, Inglismaa, Iirimaa, Saksamaa (loode osa), Prantsusmaa (põhja osa). Inglismaa ja Iirimaa omavad ka olulist rolli antud regioonis.

Keskset rolli mängib siin Holland. Kuigi viimasel ajal hakkasid pakkuma konkurentsi Aafrika, Ida-Euroopa ja Ida maad, organiseeritud kuritegevuslikud organisatsioonid paljudest maadest (Inglismaa, Iirimaa ja Belgia lähiümbrusest) tarnivad Hollandist ning saadavad Euroopasse läbi selle oma poolt pakutavaid musta turu kaupu.

Hollandil on keskne roll heroïini, kokaiini, sünteetiliste uimastite ja kanepi levitamisel üle kogu mandri. Heroiin tuleb Türgist. Marokolased läbi Hispaania toovad sisse kanepit, ning on oodata, et varsti hakkab sama teed pidi liikuma ka kokaiin Lõuna-Ameerikast. Kuigi iirlased üritavad saavutada teatud iseseisvust uimastite tarnimises, luues kontakte otse tootjatega, tänapäeval sattub suurem osa uimasteid Briti saartele läbi Madalmaid. Hollandis toodetakse ka suurtes kogustes sünteetilisi uimasteid, mis leiavad turgu üle terve maailma. Suuremateks sihtkohtadeks on Põhja-Ameerika, Aasia, Kesk Ida ja Austraalia turud.

Briti saared omavad selles piirkonnas ka tähtsat rolli illegaalse immigratsiooni protsessis. Neid kasutatakse kas lõpppunktina, või kui vahepeatust, kust praamiga/lennukiga saab liikuda Euroopasse⁴⁴.

⁴³ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

⁴⁴ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

3.1.2. Kirde ala

Kiirde alal (Balti mere regioon) asuvad kõik Skandinaavia ja Balti riigid ning Poola. Geograafiline asukoht viitab sellele et kõik need riigid olles enamuses EL liikmesriikideks on olulises mahus seotud sellise suure kuritegevusliku jõuga kui Venemaa.⁴⁵

Balti riigid tegelevad olulises mahus transiidiga Lääne-Euroopa ja Vene Feederatsiooni ja Skandinaavia riikide vahel. Seejuures osa kaupadest akumulereib ka kohalikudel turgudel.

Keskne roll on Leedu kuritegelike organisatsioonide juures. Need tegelevad selliste kaupade transiidiga kui: kanep, kokaiin, sünteetilised uimastid, heroiin, võltsitud tarbed ja valeraha, ärandatud autod ja varastatud väärtused, relvad ja inimorjad. Idast Läände läbi Leedu liikuvad: naised seksuaalseks kuritarvitamiseks, illegaalsed immigrandid, sünteetilised uimastid ja relvad. Läänest Itta: uimastid. Leedus valmistatakse ka olulises mahus sünteetilisi uimasteid mille turuks on Skandinaavia maad. Leedu kuritegevuslikud jõud teevad tihedat koostööd Venemaa, Valgevene, Eesti, Läti ja Poola kurjategijatega.

Vene Feederatsiooni lähedus tähendab seda, et regiooni pankad omavad teatud huvi Vene kurjategijate jaoks rahapesu eesmärgiga. Suured rahavood, mis lähevad regioonist läbi legitiimseid tehinguid aitavad kuritegevuslike fondide üleviimist Lääne-Euroopasse. Peterburi linn on oluline vahepunkt. Sinna kogunevad suurtes kogustes kaubad mis suunatakse edasi Venemaale, Balti riikidesse ja Ida-Euroopasse. Lõuna-Ameerikast tuleb Peterburi kokaiin. Illegaalsed immigrandid kasutavad seda viimase peatusena enne Euroopasse suundumist. Kaliningradi linn mängib samasugust rolli, aga oluliselt väiksemates mahtudes.

Kuna Eesti, Läti ja Leedu pakkuvad suurt huvi naabruse pärast keskenduksin ulatavamalt nende kolme riigi organiseeritud kuritegevuse trendidel ja ajalool. Kolme riigi ajaloos on üks kindel pöördepunkt: Nõukogude Liidu lagunemine.

Vaadates Venemaad iseendast eelmise sajandi 90tes aastates, kus kuritegevus tegutses varjamatult ja kiiresti tungis kõikidesse elu sfääridesse, tuled tõdeda et olukord Balti riikides ei olnud küll nii vägivaldne, kuid kuritegevusliku aktiivsuse suhtes sarnane.

⁴⁵Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

Kolm olulist faktorit mõjutasid iseseisvumise ajal ja suures osas ka tänapäeval nii Balti riike, kui ka teisi vabariike mis tekkisid peale Nõukogude Liidu lagunemist – nn. rahvuse küsimus, kriminaalse kapitali olemasolu ja ülimalt tormiline üleminek Nõukogude Liidu majanduse mudelilt turumajanduse ja kapitalismi juurde. Samas ei tohi unustada ka geograafilist faktorit. Edasi räägin täpsemalt nendest faktoritest.

Rahvuse küsimus: kuna vene rahvusest elanikke mõju elu kogu aspektile on vaieldamatu, peale riikide taasiseseisvumist tekkis nende ja kohaliku rahvusest kurjategijate vahel võitlus mõjusfääride vastu. Siin on läinud kolmel erineval riigil erinevalt. Eestis olid kiiresti vastuvõetud seadused mis esitasid nii avaliku- kui erasektori võtmeisikute jaoks keelelisi ja rahvuslike nõudeid, õnnestud tõrjuda eemale vene kuritegevuslike gruppide imendumist elu erinevatesse sektoritesse. Madalamatel tasemetel mõjutas Olümpia regatti läbiviimine Tallinnas. Siis tõmbas see Eestisse mitmes rahvusest isikuid, kes võisid alguses tulla küll nt töolistena, kuid pärast mitte leides võimalust kodumaale naasta, pidid Eestisse jääma, ning võisid moodustada väiksemaid kuritegevuslikke gruppe. Lätis oli olukord kriitilisem. Riit kaaluti tol ajal väga vägivaldseks linnaks, just tänu otseses mõttes sõdadele mõjusfääride jagamisel. Vene kurjategijad siiski jäid mõjule, kuna Läti ei olnud nii edukas restrukturiseerimises kui Eesti. Leedus oli aga koosnes kuritegevuse tipp juba pikemat ega enne iseseisvumist kohalikkest, kes jäid ka mõju juurde hiljem.

Kriminaalse kapitali olemasolu ja üleminek uutele majanduse mudelitele: vaieldamatult eksisteeris organiseeritud kuritegevus ka Nõukogude Liidu ajal, kuigi siis seda pruugiti kutsuda banditismiks ja selle osi jõukudeks või kampadeks, ning seega kaasnes ka kuritegevusliku tulu saamine. Kuid tänu omandiõiguse, majanduse ja elu ülesehituse eripäradele Nõukogude Liidus oli kuritegevuslik kapital suurelt amorfne ja passiivselt kogunes, kuna puudusid võimalused paigutada varasid ettevõtetesse pannes seda teenima. Uuele majanduse mudelile üleminek peale iseseisvumist võimaldas seda. See tõi endaga kaasa suure kuritegevusliku kapitali infusiooni majandusse ja selle legaliseerimist. On raske oletada mitu ka tänapäeval õitsevat äri olid osutatud kas osaliselt või täielikult põhinedes kuritegevuslikkudele varadele⁴⁶.

Geograafiline faktor: olles Nõukogude liidu läänepoolses ääres, olid Eesti, Läti ja Leedu olulisteks transiidipunktideks mõlemas suunas. Vaatamata nn „raudsele riidele“ olid need riigid avatud ka välismaalastele teatud ulatuses mis aitas kaasa ka transiidikanalite

⁴⁶ Hanley-Giersch, J. The Baltic States and the North Eastern European criminal hub. ACAMS TODAY | September–November 2009.

üllesseadmisele. Peale taasiseseisvumist ja piiri nihkumist ida poole see hakkas olema ka oluliselt lihtsam.

See kõik on soodustanud seda et kuritegevus on ennast tugevalt sisseeadnud Balti riikides ja opereerib nende alalt. Sammuti seletab see ka seda, et sidemed Vene kuritegevusega on nii tugevad nagu need on⁴⁷.

Eesti kuritegevust peale taasiseseisvumist põhjalikult analüüsis enda töös⁴⁸ Risto Pullat. Kuritegevuse kasvu Eestis sellel perioodil kuni tänapäevani seletab tema töötuse kiire kasvuga, mis oli seotud majanduse ümberstruktureerimisega. Mitte kõik ei jõudnud kiiresti nende protsessidega kohaneda, seega tekkis äkiline ja sügav ühiskonna kihistumine. Tänu sellele kihistumisele on tekkinud kriminaalselt aktiivne elanikkonnakiht, mille on omased sellised probleemid kui töötus, vaesus, suitsiidid, narkomaania, prostitutsioon ja alkoholism. Suurema osa sellest kihist moodustavad mitteestlased.

Organiseeritud kuritegevuslike ühenduste ülesehitus on ka muutunud taasiseseisvunud Eesti eksisteerimise aja jooksul. 90-ndate aastate jooksul oli jõukude struktuur hierarhiline ning allilmas olid levinud nn seadusliku varga idee (mõlemad nähtused tulid kaasa endise NSV Liidu maadest sisserännanud kurjategijad). Tänapäeval on kurjategijad orienteeritud lääne kuritegelikule maailmale. On tekkinud ka nn „nõukogu“ mis koosneb eestlaste grupeeringutest⁴⁹.

Peamisteks tegevusaladeks Eesti kurjategijatel on salakaubavedu, narkokaubandus ja korruptsioon (selle puhul on enamasti levinud tegu – ametniku mõjutamine teatud teo sooritamiseks või sellest hoidumiseks)⁵⁰.

3.1.3. Kagu ala

Kagu alaks on Itaalia ja Balkani regioon. Peale vaieldamatut Itaalia mõju siin paistavad välja Kreeka, Albaania, Rumeenia, Bulgaaria, Ungari ja Türgi. Olukord Lääne Balkani regioonis on plahvatusohtlik, kuid see siiski hoiab kuritegevuslike gruppide ülepiirilist tegevust tagasi.⁵¹

⁴⁷ Hanley-Giersch, J. The Baltic States and the North Eastern European criminal hub. ACAMS TODAY | September–November 2009.

⁴⁸ Pullat R. Organiseeritud kuritegevus . Levik taasiseseisvunud Eestis ja naaberriikides. Sissekaitseakadeemia kirjastus. Tallinn 2002

⁴⁹ Samas

⁵⁰ Samas

Itaalia keskne roll kogu Euroopa kuritegelikkuses maailmas on vaieldamatu. Peale ajaloolist tausta mängib siin olulist rolli see et enne kõiki oma konkurente, Itaalia maffial õnnestub luua kontakte üle kogu maailma. See annab neile selle eelduse et nemad omavad võimalust tarnida uimasteid ja muid kaupu otse tootjatelt, mis koos geograafilise asukohaga teeb Itaalia kurjategijate positsioone väga tugevaks. Itaalia kurjategijate põhitegevusaladeks on kokaiini ja kanepi vedu, illegaalne immigratsioon, õigete ja võltstubakatoodete transiit ning valeraha valmistamine ja levitamine. Mis puudutab uimasteid, siis suurem osa sattub Itaaliasse läbi mere ja õhu otse tootjatelt, ning ka olulised kogused läbi Prantsusmaa, Portugali ja Saksamaa. Lähedus Albaaniaga ja Kosovo regiooniga soodustab illegaalset immigratsiooni, mille eesmärgiks on kas ise Itaalia või transiit.

Valeraha valmistatakse Itaalias ning levitakse nii Eurotsooni riikidesse kui ka sellega veel mitte liitunud riikidesse. Camorra kontrollib valeraha tootmist peaaegu täies mahus, ning lubab sellega tegeleda teistel jõududel⁵². Itaalia maffia omab ka tugevaid sidemeid Hiina organiseeritud kuritegevusega mis võimaldab efektiivset võltsitud kaupade vedu.

Transiit on ka siin regioonis võtmesõna. Musta mere ääres ning Aasia ja Euroopa vahel asuvad riigid pakkuvad selleks suuri võimalusi.

Siin regioonis ei ole riiki keskse rolliga. Nii läbi Rumeenia sattuvad Euroopasse illegaalsed immigrandid Lähis Idast. Bulgaaria kuritegevuslikud organisatsioonid tegelevad peamiselt sünteetiliste uimastite ja valeraha levitamisega, sammuti olulises mahus tegeletakse pangakaartidega seotud pettustega. Läbi Ukraina ja Moldova sattuvad Euroopasse illegaalsed immigrandid, sigaretid ja heroiin. Türgile on omane kahepoolne transiit: Euroopasse sattuvad immigrandid ja heroiin ning sünteetilised uimastid ja valeraha läheb Lähis Itta.

Balkani regioonis asuvad riigid (Albaania, Kosovo/Serbia, Montenegro ja Makedoonia) võimaldavad immigrantide, heroini, kokaiini, sigarettide, sünteetiliste uimastite, valeraha ja relvade sissevedu Euroopasse.⁵³

3.1.4 Edela ala

⁵¹ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

⁵² Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

⁵³ Europol. OCTA 2006 – OCTA 2011

Pürenee poolsaar hõlmab enamuse Edela alast. Siia lisandub ka suur osa Prantsusmaast, Portugal ja Hispaania on ümbritsetud Atlandi ookeaniga mis praktiliselt teeb neid riike suureks sisseveo väravaks kuritegevuslike organisatsioonide mis asuvad nii Aafrikas kui ka üle ookeani.

Kuigi Põhja-Aafrika kuritegevuslikud organisatsioonid üritavad kasvatada iseseisvust oma kaupade transportimises Euroopasse, jäävad Hispaania ja Portugal põhipunktideks kokaiini, kanepi ja inimeste sisseveoks. Illegaalne immigratsioon sammuti õitseb selles regioonis. Peale geograafilist asukohta siin mängid rolli ka see et raskeid uimasteid valmistatavates Lõuna-Ameerika riikides räägitakse ka Hispaania või Portugali keelt, mis kergendab koostööd.⁵⁴

Siiski Põhja-Aafrika muutub vahepunktiks kokaiini veos ning Morokkost tuleb kanep suurtes kogustes Euroopasse.

Üldistades eespool toodud informatsiooni toon näidiseks G. Bruinsma ja W. Bernaso pool toodud kirjeldused sellest kuidas toimub Madalmaade suhtes heroini salavedu, inimkaubandus ja varastatud sõidukite müük.

Heroiin: Tooraine pärineb enamasti Afganistanist, Iraagis ja Iraanist – toores oopium töödeldakse heroiiniks Türgis – heroiin veetakse mööda Euroopat kaubikutes.

Inimkaubandus (naiste müük seksuaalorjusesse): ohvrid pärinevad Põhja Aafrikast, Nigeeriast, Kesk ja Ida Euroopast, kus neid värvatakse või röövatakse – kuna Madalmaadesse saavad siseneda viisa alusel enamuse Euroopa riikide kodanikud, taotletakse ohvrite jaoks viisasid (ka võltsitud passide abil) ning lihtsalt tuuakse sihtpunktini autoga – kohale jõudmisel antakse ostjale rahalise tasu vastu.

Varastatud sõiduvahendid: 5000-7000 sõidukid ärandatakse Madalmaades igaaastasel – peale ärandamist transporditakse neid mööda teid või merd kas Aafrikasse või Ida Euroopasse.⁵⁴

⁵⁴ Bruinsma, G., Bernasco, W. Criminal groups and transnational illegal markets. A more detailed examination on the basis of Social Network Theory. Crime, Law & Social Change 41: 79–94, 2004 Printed in the Netherlands.

3.2. Europoli roll organiseeritud kuritegevuse tõkestamisel

Europol on Euroopa Liidu rahvusvaheline politseiasutus. Aluse Europoli loomisele pandi juba 1970ndates aastates, kui Euroopa riikide siseministrite ja õiguskantslerite poolt loodi Trevi grupp, mille eesmärgiks oli adresseerida terrorismi alaseid probleeme. Üle aja hakati pöörama rohkem tähelepanu ülepiirilisele organiseeritud kuritegevusele. 1991 aastal Saksamaa tolaeagne kantsler Helmut Kohl esitas väljakutse ühise Euroopa politsei agentuuri loomiseks, mis oleks Ameerika Ühendriikide FBI sarnaste omadustega. 1992 aasta Maastrichti konventsiooni⁵⁵ võib pidada alustpaneavaks, kuna riikidevahelist koostööd juriidilistes ja korrakaitse küsimustes pandi üheks kolmest alustest Euroopa Liidu loomise juures. 1993-1994 aastael sai mõtte esimese praktilise tulemuse – loodi Europoli Uimastivastase Üksuse, mille personal ei olnud küll volitatud aktiivseks tegutsemiseks, nagu arestid, kuid omas koordineerivat rolli EL liikmesriikide vahel.

1995 aastal võeti vastu Europoli asutamise konventsioon⁵⁶, ning peale liikmesriikide poolt ratifitseerimist jõustus see 1998 aasta 1 oktoobril. Konventsioon määras milline asutus peab olema, mida ta peab tegema ja kuidas see peab seda tegema. Iga liikmesriik pidi määrama vähemalt ühe esindaja kes esitaks oma riigi huvisid ja koordineeriks koostööd asutuse ja riigi vahel. Sammuti peaks riik asutama sisese asutuse, mis vastutaks koostöö eest.

Oluliseks hetkeks kogu Europoli tegevuse jaoks tuleb pidada Amsterdami 1997 konventsiooni⁵⁷, mis ühendas Schengeni leppe Euroopa Liidu õigusega. Riikide vaheliste piiride kaotamine Schengeni leppe järgi tähendas seda, et kurjategijad ja kuritegelikud organisatsioonid said palju vabamalt liikuda Euroopa Liidu sees. Seega Europoli roll riigivahelise koodtöö koordineerijana sai palju suurema tähtsuse. Konventsiooni mainiti ka esimest korda ka Ühendatud Uurimus Üksuste loomist, mis üle aja sai keskseks Europoli tegevuses.

⁵⁵ The Maastricht Treaty. Treaty On European Union. 7 February 1992

⁵⁶ Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union on the establishment of a European Police Office (Europol Convention), OJ C 316 of 27.11.1995

⁵⁷ Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty On European Union, The Treaties establishing The European Communities and related Acts. *Official Journal C 340, 10 November 1997*

Lisaks sellele 1999 aastal võeti Tampere otsused⁵⁸ luua Eurojust, asutus, mis hõlbustab juriidilist koostööd liikmesriikide vahel ja Euroopa Politsei asutuste Juhtide Ühendatud Üksus.

Järgnevatel aastatel seis Europol silmitsi kiiresti areneva situatsiooniga. Asutusele lisati kohustusi mis peale uimastite kontrolli sisaldasid laste kuritarvitamise, terrorismi ja valeraha levitamise takistamist. Sammuti anti asutusele õigused iseseisvalt sõlmida koostöö kokkuleppeid kolmandate riikidega ja organisatsioonidega.

Samas ei olnud riigid ühel meelel. Kui ühed osutujatest olid tugevalt selle poolt, et anda Europolile ka operatsioonilist rolli, teised olid seisukohal, et Europoli funktsioonid peaksid jääma rangelt analüütika ja informatsiooni vahenduse raames. See on ka üks põhjustest miks koostöö ei laabu selliselt nagu see oli kavandatud ja oodatud, ning Europol ei ole siin juhtivas rollis, vaid peab ootama üleskutset koostööks.⁵⁹

2000 aasta alguses toimus asutuses reorganisatsioon, mis tõi kaasa kolme seniste allüksuste – Luure Toetuse üksus, Luureandmete Analüüsi üksus ja Organiseeritud kuritegevuse üksus ühinemist Tõsiste Kuritegude Üksusesse. Sammuti Euroopa Liidu liikmesriigid lõplikult määrasid Europoli põhitegevusteks informatsiooni kogumist ja edasiandmist ning operatsioonilist analüüsi. 2005 aastal anti Europollile keskne roll võitluses Euro ühise valuuta võltsimise vastu.⁶⁰

Alates 2004 aastast hakkas Europol välja andma igaaastast OCTA (Organised Crime Threat Assessment) ülevaadet, mis tutvustas olukorda organiseeritud kuritegevuses ja selle tagajärgi. Sammuti määrati asutusele ülesandeks Europoli Info Süsteemi tõhusa ja kiire tegevuse tagamist.

Koos struktuursete ja funktsionaalsete muutustega käis ka õiguslikku baasi areng. Asutamise konventsioon, 2000 aastate jooksul, täiendati kolme protokolliga, mis kõik jõustusid 2007 aastal. Esimene protokoll laiendas Europoli õigusi tegeleda rahapesu kuritegudega, teine kehtestas Europoli osavõttu ühendatud uurimisüksustes ja kolmas võimaldas kolmandatel

⁵⁸ Council Decision [2002/187/JHA](#) of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime

⁵⁹ Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union on the establishment of a European Police Office (Europol Convention), OJ C 316 of 27.11.1995

⁶⁰ European Council Decision [2005/511/JHA](#) of 12 July 2005

riikidel, kes omasid kokkuleppeid Europoliga, saada liigipääsu asutuse analüüsi tulemuste baasile.⁶¹

2007 aastal otsustas Euroopa Ülemkogu et Europoli asutamise konventsioon tuleb asendada Ülemkogu otsusega⁶², mis tähendas seda, et edasiselt toimub Europoli tegevuse rahastamine liikmesriikide kulul ja Europol allub edasiselt üldistele Euroopa liidu finantsregulatsioonidele. Sammuti muutis see otsus asutuse mandaati ja kohustuste laienemist ja informatsiooni töötlemise ja kasutamise hõlbustamist.

Kuna Europoli ametnikel ei ole otsest võimu läbi viija uurimisprotseduure ja arreteerida kahtlusaluseid EL liikmesriikides, on selle agentuuri põhifunktsioonideks:

1. Informatsiooni vahendamine liikmesriikide vahel;
2. Luureandmete analüüs;
3. Ekspertide hinnangute andmine;
4. Koolitamine;
5. Keeleliste takistuste elimineerimine liikmesriikide korrakaitse organisatsioonide koostöös.

Liikmesriikide ja Europoli koostöö on võimalik kolmel tasandil:

1. Tehniline koostöö ja koolitamine;
2. Organiseeritud kuritegevuse trendide ja nendega võitlemisviiside edastamine;
3. Andmete edastamine, mis aga omab olulisi nõudeid andmetekaitse sfääris.

Mis puudutab otsest võitlust organiseeritud kuritegevusega siis tegeleb Europol liikmesriikide abistamisega võitluses illegaalse uimastite veoga, illegaalsete inimkaubanduse võrgustikutega, raha võltsimisega, illegaalse immigratsiooniga, sõidukite salaveoga ja terrorismiga. Alates 2002 aasta 1 jaanuarist laiienes Europoli mandaat⁶³ kõikidele tõsistele rahvusvahelistele kuritegudele mis on toodud Euroopa Ülemkogu otsuses: rahapesu, tuuma- ja radioaktiivsete einetega seotud kuriteod, liiklusvahenditega seotud kuriteod, tapmine ja

⁶¹ Council Act of 27 November 2003(protocol), Council Act of 28 November 2002(protocol on joint investigation teams), Council Act of 30 November 2000(protocol on money laundering)

⁶² Council decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA)

⁶³ Council Decision of 6 December 2001, Official Journal C 362 of 18.12.2001

raskete kehavigastuste tekitamine, inimorganitega ja inimkudedega illegaalne kauplemine, inimrööv ja ebaseaduslik kinnipidamine, rassism ja ksenofoobia, organiseeritud röövimine, kultuuriväärsustega illegaalne kauplemine, pettus, väljapressimine, piraattoodang, ametlike dokumentide võltsimine, küberkuritegevus, korruptsioon, relvadega ja laskemoonaga kauplemine, ohustatud loomadega ja taimetega kauplemine keskkonnakuriteod, piiratud ringlusega ainetega kauplemine.

Hetkel hakkab Europol tegutsema liikmesriigi üleskutse puhul, või kui on toime pandud raske kuritegu või terrorismiakt mille tagajärjed mõjutavad vähemalt kahte liikmesriiki. Sammuti võib Europol toetada liikmesriigi tegevust uurimiste läbiviimises nende kuritegude suhtes mis ei ole pandud toime kuritegevusliku organisatsiooni poolt, kuid siin siiski kehtib sama põhimõtte – kurjategija peaks tegutsema vähemalt kahes liikmesriigis.

Europol haldab enda andmebaasi, mis kogub andmeid inimeste käitumise ja liikumise suhtes. Kui isikut kahtlustatakse ebaseaduslikus käitumises, on Europolil õigus koguda enda andmebaasi järgmist informatsiooni:

- (a) eesnimi, perekonnanimi, neitsipõlve nimi, alias või võetud nimi;
- (b) sünnikoht ja -aeg;
- (c) rahvus;
- (d) sugu;
- (e) elukoht, tegelik asukoht ja eriala;
- (f) sotsiaalkindlustuse numbrid, juhiloa, identifitseerimisdokumendid ja passi informatsioon;
- (g) vajadusel ka muud tuvastamist aitavad tunnused, nt füüsilised tunnused mis ei ole muudetavad, sellised nagu sõrmejäljed ja DNA.

Lisaks enda omale andmebaasile, Europol aitab hoida üleval kaks lisa andmebaasi: EL Piirvalve Infosüsteem ja FIDE – andmebaas juurdluste all olevate isikute kohta.

Iga liikmesriik asutab rahvusliku Europoli üksuse ja saadab peakontoris nn sideohvitseri. Iga liikmesriiki sideohvitseri olemasolu peakontoris peetakse äärmiselt oluliseks, sest see kindlustab peale keelelise olukorra lahendamise ka kohaliku kuritegevuse ja rahvusliku eripära teadmiste olemasolu ja liikumist. Lisaks on Europoli juures rahvusvaheliste organisatsioonide ja riikide esindajad kellega Europol on sõlminud koostöö kokkuleppeid. Eesti esindaja on Europoli juures alates aastast 2002.

Tuginedes andmetele mis on Europoli andmebaasidesse saadetud liikmesriikide poolt, on Europolil võimalus luua ja kasutusele võtta kõige tõhusam instrument liikmesriikide tegevuse toetamiseks – nn AWF (Analysis Work Files). Läbi nende saavad liikmesriigid kasutada Europoli analüütilist võimekust enda poolt läbiviidavate uurimistoimingute raames. Iga konkreetse uurimistoimingu jaoks luuakse eraldi file kuhu liikmesriik paigutab olulist informatsiooni oma poolt ja Europol enda analüüsi tulemusi. Informatsiooni edastamine on rangelt reglementeeritud. Liikmesriigi korrakaitse organisatsioonid peavad põhjendama selgelt informatsiooni edastamise ja töötlemise vajadust ja kasutamist. Liigipäas andmetele on antud piiratud Europoli töötajate liikmete kes otseselt tegelevat antud informatsiooni analüüsiga.⁶⁴

Keskset rolli omavad siinjuures ka siseriiklikult loodud kohalikud Europoli esindused, kelle ülesanneteks on⁶⁵ :

1. anda omaalgatuslikult Europolile selle pädevusele vastavat teavet;
2. vastata Europoli järelepärimistele;
3. vahendada siseriiklike pädevate asutuste ja Europoli vahelist andmevahetust.

Informatsioon mis võib olla sisestatud andmebaasi, on eeskätt seotud:

1. isikutega, keda kahtlustatakse Europoli pädevusse kuuluva kuriteo toimepanemises või selles osalemises või kes on sellise kuriteo eest süüdi mõistetud;
 2. isikutega, kelle suhtes on tõsine alus uskuda, et nad võivad sellise kuriteo toime panna.
- Seonduvalt ülaltoodud isikutega võib andmebaasi paigutada veel järgmist informatsiooni:

- kuriteod, arvatavad kuriteod ning nende toimepanemise aeg ja koht;
- vahendid, mida kasutati või võidakse kasutada kuriteo toimepanemiseks;
- juhtumit uurivad asutused ja viited toimikule;
- kahtlus isiku kuulumise kohta kuritegelikku organisatsiooni ning;
- karistused Europoli pädevusse kuuluvate kuritegude eest.

⁶⁴ Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA)

⁶⁵ Samas

Samas isik ei pea olema kurjategija et sattuda Europoli andmebaasi. Vastavalt Europoli vajadusele võib andmebaasi sisestada informatsiooni mis on seotud:

- isikutega, keda kahtlustatakse Europoli pädevusse kuuluva kuriteo toimepanemises või selles osalemises või kes on sellise kuriteo eest süüdi mõistetud;
- isikutega, kelle suhtes on tõsine alus uskuda, et nad võivad sellise kuriteo toime panna;
- isikutega, keda võidakse kutsuda uurimise käigus tunnistusi andma;
- isikutega, kes on olnud või kes võivad olla olnud kannatanud uuritavates kuritegudes;
- kontaktisikute ja kuriteost osavõtjatega;
- isikutega, kes võivad anda teavet uuritavate kuritegude kohta.

Europolile on antud keskne roll strateegilise informatsiooni edastamises Euroopa Liidu juhtivatele organitele ja eriti liikmesriikide siseministritele. Selleks teeb Europoli direktor ettekandeid Euroopa Parlamendi ees ning Europol koostab igaaastast raporti – Organised Crime Threat Assessment (OCTA) mille ülesanneteks on tuua esile organiseeritud kuritegevusega seotud tänapäeva ohtu, prognoosida mis ohud võivad tulevikus oodata ning pakkuda vahendeid ja lahendusi nende ohtude vähendamiseks või kõrvaldamiseks.

Enda oma tegevusest kannab Europol sammuti iga aasta andes välja Europol Review nimelist väljaannet, kus on kajastatud Europoli eesmärgid ja missioonid, selle struktuur ning aasta saavutused koostöös liikmesriikidega.

Lisaks annab Europol välja raporteid, mis puudutavad enda tegevuse erinevaid valdkondi, põhiliselt mis on seotud tõsiste kuritegude analüüsiga ja trendide ennustamisega. Viimasel ajal on välja antud ka tavainimestele suunatud soovitude ja juhiste kogumid, mille eesmärgiks on tõsta inimeste teadlikkust kuritegevusest ja sellest mida tuleb teha ja jälgida, et mitte langeda kuritegevuse ohvriks.

3.3. Kriitiline vaade Europolile

Tagasi vaadates on raske oletada Europoli asutamise tagamaid. Või täpsemalt on arusaadav selle eelkäija – Euroopa Uimastite Agentuuri loomise põhjused, ei ole selget põhjendust selle

miks sellest asutusest on väljakujunenud tänapäeva Europol. Vaadates selle peamisi funktsioone – andmete kogumine, hoidmine ja analüüs; Euroopa Liidu liikmesriikide korrakaitse organisatsioonide koostöö hõlbustamine ja organiseeritud kuritegevuse ohtude analüüs ja etteteatamine, võib vabalt öelda et neid ülesandeid on juba enne Europoli loomist edukalt täitnud muud rahvusvahelised ja riiklikud organisatsioonid:

Schengeni infosüsteem ja selle täiendava teabe vahetamise struktuuri ehk SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entries) võimaldas liikmesriikidel saada informatsiooni riiklikest kannetest ja andmebaasidest.

Liikmesriikide korrakaitse koostööd muutis tuhusaks selline organisatsioon nagu International Criminal Police Organization (ICPO), enamasti tuntud kui INTERPOL, mis võib olla vastuoluline organisatsioon, aga oma olemusest peegeldab Europol seda peaaegu täielikult.

Organiseeritud kuritegevuse oht on saanud tunnustamist alates eelmise sajandi 50st aastatest. Kohalikud korrakaitse organisatsioonid on ilmselt sellest hetkest möödunud ajast saavutanud kindlat pädevust sellega võitlemises ja selle trendide analüüsis.

Alljärgnevalt kaalutleme Europoli tegevuse tõhusust just nende kolme aspekti raames: andmete kogumine ja analüüs, liikmesriikide koostöö hõlbustamine, organiseeritud kuritegevuse ohtude hindamine.

3.3.1. Andmete kogumine ja analüüs

Eelnevalt olen toonud välja informatsiooni tunnuseid, mida liikmesriigid edastavad Europoli andmebaasi ning millele on nendel potentsiaalselt olemas ligipääs. Andmed on piiratud ning nende kiire kättesaadavus on küsitletav.

Võrdluseks sooviksin tuua Interpoli andmebaaside ulatavust:

Nominaalne informatsioon – koosneb üldisest informatsioonist ligi 162 000 kurjategija kohta. Toimikutest võib leida pilte, sõrmejälgi, muud isikliku informatsiooni ja kuritegeliku ajalugu.

Teated – teated mis hoiatavad korrakaitse asutusi põgenikest, kahtlustatavatest terroristidest, ohtlikest kurjategijatest, relvade käitlemisest.

Kaotatud ja varastatud reisidokumendid – informatsioon üle 31 miljonist dokumendist, mis võimaldab kontrollida reisidokumente otsekohevalt, juhul kui mingi riigi vastaval asutusel peaks tekkima küsimus mingi reisidokumendi kohta.

Laste kuritarvitamisega seonduva informatsiooni andmebaas⁶⁶ – 2 500 ohvri ja 1377 kurjategija kohta käiv informatsioon.

Sõrmejäljed – 151 000 sõrmejälje ankeete sisestatud 161 riigi poolt.

DNA profiilid – 117 000 DNA profiili.

Tulirelvad – abiks kuriteos kasutatud tulirelva liiki määramiseks saab kasutada 250 000 relva võrdlust. Ballistiline osa koosneb 100 000 kandest.

Varastatud kunstiteosed – 38000 kannet.

Ärandatud mootorsõidukid – 7,1 miljonit kannet.

Terrorismi käsitletav andmebaas – kanded 11000 kahtlustatava isiku kohta.

Varastatud ametlike dokumentide andmebaas – 440 000 kannet.

Europoli andmebaaside kohta ei ole samalaadsed teavet. Aga võib oletada, et just Interpoli laadsete andmebaaside koostamine võiks pöörata Europolile rohkem tähelepanu koostöö mõttes. Ei ole saladust selles et hetkel liikmesriikide korrakaitse organisatsioonid ei kasuta Europoli andmebaase sellises ulatuses nagu see on soovitud ja on Europoli asutus- ja reguleerivate aktidega sätestatud.

Asi on selles et liikmesriikide korrakaitse organisatsioonid ei tunne ennast kohustatuna edastada informatsiooni Europoli andmebaasidesse, eriti uurimistoimingute algfaasides.

Andmete puudulikus ja vale edastamise ajastus kripeldavad oluliselt Europoli analüüsimisvõimet, seega oluliselt maandades oluliselt rolli mida Europoli analüüs võiks omada Europoli pädevuses olevate kuritegude uurimisel ja ennetamisel⁶⁷.

⁶⁶ Interpol koduleht - <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Databases>

⁶⁷ Peers, S. Statewatch analysis. The final step in the creation of an “Investigative and Operational” European Police Force. Human Rights Centre, University of Essex.

3.3.2. Liikmesriikide koostöö hõlbustamine

Selles olukorras langeb Europoli tõhusus otstarbekuse põhimõttest lähtudes. Esiteks on liikmesriikidel võimalus kasutada teisi rahvusvahelisi organisatsioone, nagu näiteks juba mainitud Interpol. Teiseks aspektiks on see et Europol lülitub tegevusse siis kui on aidata kaasa vähemalt kahe liikmesriiki koostööle. Aga on suur tõenäolisus et kahe liikmesriigi vahel on juba olemas tõhus bilateraalne koostöö suhe.

Põhilisemad takistused tõhusa riigivahelise koostöö teel kirjeldas Valsamis Mitsilegas oma artiklis⁶⁸:

- usalduse puudumine. Liikmesriikide korrakaitse asutused ei tunne kohustust anda ligipääsu enda poolt koostatud andmebaasidele oma võimalikele koostööpartneritele, isegi läbi Europoli vahenduse. Selle olukorra lahendamiseks peaksid kõik pooled samastama ennast nende eesmärkidega, mis on esitatud riigivahelisele koostööle, ning usaldama rohkem koostööpartnereid.
- õiguslikud ja põhiseaduslikud aspektid. Sellise soovitud ulatusliku liigipääsu tundlikule informatsiooni andmiseks, peaks liikmesriik siduma ennast kokkulepetega, mis võivad piirata riigi suveräänsust ja tekitada vajadust ja seaduse ja eeskätt põhiseaduse muutmiseks. Selleks peaks tekkitama kõigil otsustajatel, sealhulgas ka rahval kristallselget arusaama, miks need muudatused on vajalikud ja mis konkreetset kasu saavutatakse.
- andmete kaitse. See aspekt on olnud keskne ühise andmebaasi ja laia liigipääsu arutamise raames. Kõik osapooled peaksid rakendama kaitsemeetmeid, mis kindlustaks seda et ligipääsu kogutud andmetele saavad ainult selle jaoks volitatud isikud, ning need andmed oleksid kättesaamatud kolmandatele osapooltele kuritarvitamise vältimiseks.
- demokraatia puudulikus ja vastutus. Europoli tegevus on suures osas läbipaistmatu isegi sellise institutsiooni jaoks nagu Euroopa Liidu parlament. Europoli direktor esineb küll selle ees ettekannetega, kuid see ei lahenda kontrollimise ja seadusliku järelevalve küsimust. Tegelike otsustajate koosseis ja motivatsioon jääb suures osas varjatuks.

⁶⁸ Mitsilegas, V. Police Co-operation: What are the main Obstacles to Police Co-operation in the EU? March 2007, Department of Law, Queen Mary University of London..

- Liiduväline koostöö. Jälle tuleb esile järelevalve ja otsustamise küsimus. Olles põhilise otsustajana Euroopa Liidus, parlament ei oma rolli kolmanda samba poliitika väljaarenemises.

3.3.3 Organiseeritud kuritegevuse ohtude analüüs ja OCTA koostamine

OCTA (Organised Crime Threat Assessment) koostamist on positsioneeritud kui Europoli tähtsaimat kohustust ja selle võitluse organiseeritud kuritegevusega kõige tõhusama instrumendina.

Esimese OCTA (2006) tutvustuses on toodud kaks kindlat eesmärki: see peaks aitama otsustajatel tõhustada organiseeritud kuritegevuse võitlemiseks vastuvõetavaid meetmeid ning on kutsutud sulgema vahet strateegiliste leidude ja operatiivse tegevuse vahel.

OCTAde struktuur on olnud muutmata alates 2006 aastast. Erinevas järjekorras on toodud:

- 1) organiseeritud kuritegevuslike gruppide tüpoloogia ja vastavad tegutsemisviisid;
- 2) põhilised kuritegevusliku tegevuse turud ja kaubad;
- 3) geograafiline jaotus.

OCTA on koostatud tuginedes informatsioonile mis on edastatud liikmesriikide korrakaitse organisatsioonide poolt, akadeemiliste organisatsioonide ja erinevate agentuuride poolt.

Kaks põhilist küsimust OCTA kohta püstitab Petrus C. Van Duyne⁶⁹:

- kas selle järeldused on järjepidevad ja kindlad ning tulenevad vastavast metodoloogiast ja tugevatest tõenditest?
- mis ulatuses on OCTA parem kui kirjeldavad raportid organiseeritud kuritegevuse olukorrast?

Raporti lugeja peab ise otsustama või siis jääda rahule nende allikate loetelule mis on toodud eespool. Midagi konkreetsemat raportitest ei saa välja lugeda. Lugejale ei ole tutvustatud andmete saamise kanalid, selle töötlemise protseduurid ja moodused. Samas ei ole avatud ka

⁶⁹ Van Duyne, P. "OCTA 2006: the unfulfilled promise" Trends in Organized Crime. 2007, vol.10 no.3, p. 120-128.

„organiseeritud kuritegevuse“ mõiste, vaatamata sellele et raport on suunatud selle trendide uurimisele.

Üks viide andmete omandamisele on siiski antud – liikmesriikide korrakitse organisatsioonid täidavad küsimustike tuginedes iseenda analüüsile oma „kohaliku“ organiseeritud kuritegevuse kohta. See võib seletada territoriaalse analüüsi üleminekut OCTA raames üksikriikidelt nn „hub“ või põhilistele piirkondadele üle. Tõenäoliselt regionaalselt ei erine organiseeritud kuritegevus erinevate riikide vahel mis asuvad lähestikku ja nende kuritegevuse analüüsi võib ühendada. See aga tõstatab küsimust Europoli rollist: kas tegelikult tegeletakse analüüsiga, või lihtsalt andmete ühtsustamisega ja ümberkirjutamisega? Kas on võimalik et tegelik analüüs korraldatakse liikmesriikide poolt? Kahjuks raportite sisu jätab need küsimused avatuna⁷⁰.

Van Duyne võrdleb OCTAd kahe raportiga, milleks on Saksamaa Bundeskriminalamt Lagebild⁷¹ ja mitte-EL organiseeritud kuritegevuse kirjeldav USA Oregoni osariigis väljaantud raport⁷². Esimene on koostaud põhjalikult ja on ohtralt sisustatud statistikaga ja arvuliste ja protsendiliste kuritegevuse languste ja tõusude kirjeldusega. Organiseeritud kuritegevus on pinnapealselt kirjeldatud. Teine on informatiivne ja käsitleb suures ulatuses erinevaid kuritegevuse valdkondasid. Lugeja võib saada head ettekujutus organiseeritud kuritegevusest, kuigi see raport ei tee erilisi järeldusi ja ei anna soovitusi.

Üks võib oletada et OCTA, olles sellise tohutu praktilise töö ja rakendatud analüütiliste võimekuste viljaks, peaks olema ühelt poolt sarnanema Saksamaa raportile põhjalikkuse poolest ja sama arusaadav kui USA raport. Aga see ei ole kahjuks nii. Alates 2006 aastast on raportid olnud praktiliselt üks teise koopiad. Seda tunnet ei leevenda ka juhtkonna kinnitused, et raport pareneb iga aastaga ja koostöö liikmesriikidega muutub aina tõhusamaks. Kirjeldused ja järeldused on tegelikult iseenesest tulenevad. Peab tunnistama, et kuritegevus ei arene nii kiiresti, et iga aasta tuleksid uued trendid. Erandiks on küberkuritegevus, kuid selle probleemi areng on paratamatu tänapäevase tehnoloogiate kasutuse ulatuse juures.

⁷⁰ Van Duyne, P. “OCTA 2006: the unfulfilled promise“ Trends in Organized Crime. 2007, vol.10 no.3, p. 120-128.

⁷¹ Bundeskriminalamt - 2005 Organised Crime Situation Report
Federal Republic Of Germany.

⁷² Myers, H. Attorney General. State of Oregon Department of Justice. Organized crime in oregon. September 2006.

Et tõestada seda seisukohta käesoleva töö autor analüüsib põhihinnanguid mis esmaselt esinevad 2011 aasta OCTAs⁷³ ja peaksid kirjeldama organiseeritud kuritegevuse tegutsemise ohte:

- organiseeritud kuritegevus on muutumas väga mitmekesiseks ja uued kriminaalsed maastikud on tekkimas, kurjategijad on muutumas mobiilsemaks ja kuritarvitavad Interneti. Vastuväide - aga tõsised kuritegevuslikud organisatsioonid on alati üritanus saada enda kontrolli alla nii palju sfääre kui võimalik. Üks suur kuritegevuslik maastik loodi Euroopa Liidu tekkimisega, nüüd sellele lisanduvad ainult uued võimalused ja perspektiivid uute liikmesriikide liitumisega. Internet oli kasutatud kurjategijate pool praktiliselt selle loomise hetkest.
- Kriminaalsed ühendused hakkavad orienteeruma mitme tarbe esemega või kaubaga opereerimisele ja oma tegutsemises multi-kriminaalseks. Vastuväide – see tegelikult osaliselt peegeldab esimest väidet. Siin võib rakendada majandusliku lähenemist : nõudlus tekitab pakkumist. Organiseeritud kuritegevus ei ole nii lühinägelik et mitte kasutada uusi võimalusi tulu teenimiseks, ja neil on juba olemas ka vahendid selle teostamiseks, tänu oma varasele tegevusele. See ka ei ole uus trend kuritegevuses.
- Laienev koostöö olemasolevate grippide vahel läbi kuritegevuslike kaupade vahetamise enda vahel rahaga maksmise asemel muudab nende tegevust vähem nähtavaks korrakaitse organite jaoks. Vastuväide – isegi kui oletada et see on tõsiselt võetav trend, see ei muuda seda fakti et korrakaitse organisatsioonid omavad sellest tegevust ettekujutust ja ei pööra sellele tähelepanu. On võimatu oletada et uurijad ja detektiivid ei saa aru sellest mis toimub kui näiteks tuntud uimastitega kaupleja peaks järgmise laadungi maksumust saama mitte rahaga, vaid nt tema omandisse maja üleminekuga või tulirelvade laeka näol.
- Kuritegevuslikud organisatsioonid on täies mahus ülevõtnud transpordi infrastruktuuri kasutamist. Vastuväide – see ei ole ohu kirjeldamine, vaid kuldse reegli kinnitamine. Nii pea kui kasvab transporditavade kaupade suurus ja kogus ületab teatud kogust, tekkib vajadus kas kasutada võõrast transpordi või asutada endale kuuluv ettevõtte.
- Teadlik spetsialistide koostöö organiseeritud kuritegevusega transpordi, kinnisvara, apteegi ja finantsettevõtetes on kasvanud seoses majanduskriisiga. Vastuväide – see on järjekordne kuldse reegli kinnitamine. Ning mitte tänu majanduskriisile on see koostöö kasvanud, pigem vastupidi – see soodustas teatud ulatuses majanduskriisi.

⁷³ Europol. Organised Crime Threat Assessment 2011

Ning ei saa öelda et see on viimase aja nähtus, see ei saanud välja kujuneda 2006 aastast saadik.

- Globaalne majanduskriis on toodud inimesi kurjategijatele lähemale, sundides neid ostma võltsitud kaupu odavamalt ja töötama kurjategijate heaks nt uimastite või raha vedajatena. Vastuväide – mis puudutab võltsitud kaupu, siis mina ei usu et ausad tootjad on nii lühinägelikud ja ei suuda hinnates turu situatsiooni osutada konkurentsi kurjategijatele. Siin lisandub ka kvaliteedi küsimus. Soovijaid, tahtlikul või tahtmata kurjategijate heaks töötada võis majanduskriis küll lisada, aga seda ei saa nimetada uueks nähtuseks. Mõningate riikide halb majanduslik seisund oli dekaadide jooksul pakkunud kurjategijatele värbamisvõimalusi.
- Uimastite turg on äärmiselt kiiresti arenev. Vastuväide – esiteks uimastite tarbimise probleem ei tekkinud üle viimase kümne aasta. Tegu on jälle juurdunud fakti kinnitamisega. Teiseks põhjuseks on pigem mitte kurjategijate aktiveerimine, vaid nõudluse kasv. Arusaadav et uimastite veoga ja edasimüümisega on vaja võidelda, aga samas peaks tähelepanu pöörama tarbimise vähendamisele.
- Interneti tehnoloogiate ära kasutamine. Vastuväide – internet on muidugi omaette asi, kuid tehnoloogia kuritarvitamine ei ole absoluutselt uudne asi. Kas tohib unustada seda et ka mobiilse side areng tõi endaga kaasa uute kuritegevuse liikide esinemist.

Eraldiseisvalt on äratoodud iga ala kuritegevuse eripärad: nii 2011 aastaks loode ala jätkuvalt omab põhilist rolli uimastite levimise keskpunktina, kirde ala on jätkuvalt transiidi marsruudiks endise Nõukogu Liidu territooriumilt, edela ala on jätkuvalt keskne kokaiini ja kanepi vedu marsruut ja kagu alalt jätkuvalt saabuvad Euroopa Liidu illegaalsed immigrandid. Võtmesõnaks selles lauses on „jätkuvalt“. OCTA tõdeb neid fakte 6 aasta jooksul järjest.

2011 aasta oli esitatud viimane OCTA raport ning 2013 aastal ilmus esimest korda selle järeltulija SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment⁷⁴).

SOCTA puhul toimus oluline kvalitatiivne pööride (ei kirjeldatud enam nii põhiliselt organiseeritud kuritegevuse valdkondi ega tehtud geograafilist jaotust). Rohkem tähelepanu pöörati faktoritele mis soosivad kuritegevust, ning analüüsides kuritegevuse sfääre lähtuti konstruktsioonist: oht - praegune olukord - tuleviku ootused.

Tõmmates joone alla: võimatu on hinnata tegeliku OCTA ja nüüd SOCTA rolli organiseeritud kuritegevusega võitlemise poliitika väljatöötamisel. See esiteks tuleneb sellest et ei saa

⁷⁴ SOCTA 2013. EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. European Police Office, 2013

hinnata allikate, tõendite ja alusmaterjalide kvaliteedi ning analüüsi ulatust. Ja teiseks sellest, et OCTA on aastast aastasse andnud samasugust ebamäärast ja piiritlemata informatsiooni segamini vanade tõdede tõdemisega.

Viimane oluline küsimus vajab kaalumist: Europoli sõltumatus. Tegevust kirjeldava informatsiooni nappus ning läbipaistmatus paneb kriitikud osutama selle et Europol tegevus muutub ülemäära poliitiliseks. Statewatch organisatsioon, analüüsides prioriteete mis olid püstitatud organiseeritud kuritegevusega võitlemise raames aastates 2011-2013 ja eriti tähelepanu pööramist võitlemisele ringireisivate kurjategijatega⁷⁵, teeb järgmisi järeldusi: esimene, Euroopa Liidu julgeoleku aparaat hakkab kuritarvitama Europoli võimekusi, mis on kohustatud võitlema tõsiste ja raskete kuritegudega, selleks et võidelda ringireisivate rahvustega (ilmselt poliitilistel põhjustel) ning teiseks, Europol jätkab samal joonel – kasutab igat võimalust laiendada oma mandaati, kaldumas üha rohkem ja rohkem oma esmaste ja primaarsete ülesannete täitmisest, selleks et saavutada iseseisvumist ja vähendada oma sõltuvust Euroopa Liidu raskekaalulisest ja ajanõudvast otsustamise protseduurist.

⁷⁵ Töpfer, E. Targeting Roma: How the EU security apparatus is mobilised for the "fight against itinerant crime", Statewatch News Online, March 2012“.

Kokkuvõtte

Antud töö seadis eesmärkideks saada ettekujutust organiseeritud kuritegevuse nähtusele ning hinnata Europoli rolli ja tegevust selle takistamisel.

Esimeses peatükis said ette toodud organiseeritud kuritegevuse kehtivad definitsioonid ning viidud läbi nende edukuse ja mahu analüüs. Võib näha, et 60 aasta jooksul, alates eelmise sajandi 50st aastatest, millal esmaselt tunnistati organiseeritud kuritegevuse ohtu, ühist vastuvõetavat definitsiooni ei ole leitud. Esimesena käsitlesime Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni käsitlust mis pärineb 1994 aasta majanduslik ja sotsiaalne nõukogu maailma siseministrite tasemel toimud konverentsilt ning 2000 aasta Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni rahvusvahelise konventsioonist organiseeritud kuritegevuse vastu ja selle protokollide. Teisena arutati Euroopa Liidus kehtivat definitsiooni ning kolmandana organiseeritud kuritegevuse mõiste käsitlust Eesti Vabariigi õigusruumis. Just Eesti Vabariigi Riigikohtu kriminaalkolleegiumi seisukohtadest võib saada kindlat ettekujutust, mis tunnused on kuritegevuslikul ühendusel ja selle liikmetel.

Ülevaade defineerimise võttele viidab sellele et praktilise defineerimise viisi eelistatakse rohkem, ehk võetakse tunnuste kogumit, mida on otsustatud samastada organiseeritud kuritegevusega ning rakendatakse seda nii kuritegevusliku ühingu kui ka selle tegevuse analüüsiks ja defineerimiseks.

Samas pidime tõdema et, vaatamata mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide aastatepikkusele üritusele leida ühine definitsioon, ei ole läbimurret sellel alal saavutatud. See on põhjendatud sellega, et praktilise defineerimise käigus (kindlate tunnuste omistamine organiseeritud kuritegevusele) ei saa arvestada kõiki eripärasid mis esinevad erinevates maailma regioonides ning ei mahu praktilise definitsiooniga seotud rangesse raamistikku. Samas on ka kuritegevusliku tegevuse iseloom muutuv, mis nõuaks ka definitsioonide pidevat muutust.

Teises peatükis käsitlesime organiseeritud kuritegevuslike ühingute põhilisi huvi- ja tegevussfääre.

Need on enamasti seotud raskete kuritegude sooritamisega isikute (inimkaubandus ja sisseelunditega kauplemine), majanduse (võltsimine ja rahapesu) ja riigikorralduse ja elanikkonna vastu (terrorism). Esmast huvi nende vastu pakkuvad organiseeritud kuritegevusele tulu saamise võimalus ja püsivate turgude olemasolu. Terrorismi puhul ei

pruugi see olla kuna selle eesmärkideks tihti ei ole tulu, vaid muu kasu saamine ja eesmärkide saavutamine. Iga valdkonna puhul vaatlesime kuidas kurjategijate tegevus mõjutab nende resideerimisala ning maailma majandust ja elanikkonda.

Analüüsisime Balti riikide kuritegevuse arengut, rolli regioonis, seotust naabrite kuritegevuslike organisatsioonidega, ning üldiselt jõudsimme järeldusele, et Euroopa Liidu territooriumil eksisteerib kindel jaotus territoriaalse põhimõtte alusel, kus regioonis mis liiki kuritegevusega peamiselt tegeletakse.

Eraldi käsitlesime Eesti kuritegevuse kasvu tagamaid, kurjategijate ilmnemise põhjusi kohaliku elanikkonna seast ning trende Eesti kuritegevuses.

Olulist osa kolmandast peatükist moodustab kuritegevuse geograafiliste eripärade ja trendide vaatlus, mis põhineb aastatel 2006 kuni 2011 ilmunud Europoli Organiseeritud kuritegevuse ohtude analüüsidel. Võttes kasutusele Euroopa jagunemist neljaks suureks alaks kirjeldasime nende alade sisemisi trende ning seoseid omavahel ja ülejäänud maailmaga. Madalmaade näitel tõime välja kuritegevuslike skeemide geograafilist paigutus ja teostamist.

Kolmandas peatükis andsime ülevaadet Europolile, selle arengule ja sellele seotud eesmärged. Kriitilise nurga alt vaatasime kuidas Europol saab toime ühise andmebaasi haldamisega ning nende andmete vahendamise ja liikmesriikidele; kas koostöö liikmesriikide korrakaitse organite vahel, kus Europol peaks omama kesksel rolli ja olla vahendajaks, laabub ja mis on peamised takistused selle laabumisele; ning üritasime otsustada kas Europoli igaaastane raport OCTA ja selle järgneja SOCTA on ka tõhusaks abinõuks liikmesriikidele ja julgeoleku poliitika määrajatele võitluses organiseeritud kuritegevuse ohuga.

Jõudsimme järeldusele et kõik küsimused, mis said püstitatud Europoli tegutsemise, eesmärkide saavutamise ja eksisteerimise suhtes, jäävad lahtisteks. Seda eeskätt põhjustab Europoli tegevuse läbipaistmatus.

Andmebaaside haldamine on raskendatud liikmesriikide poolt edastatavate andmete puudulikkusega ja vale esitamise ajastamisega ja andmete edastamise funktsioon on piiritletud äärmiselt kõrgete juurdepääsu piirangutega. Samas on olemas põhjalikumad andmete saamise allikad. Nendest asjaoludest tulenevalt on ka küsitlavad asutuse edukus liikmesriikide koostöö hõlbustamises. Siia lisandub ka asjaolu et liikmesriikide vahel on seotud tõhusad koostöö kanalid, mida on oluliselt kergem rakendada jättes Europoli osalemist vahendajana kõrvale.

Pöörates tähelepanu Europoli poolt koostatavate analüüside poole leidsime et need on äärmiselt kirjeldava iseloomuga, pakkudes vähe informatsiooni kuritegevusega võitlemises

seatud eesmärkide ja vahendite suhtes, ning ei muutu aastate vältel. Küsimärgi alla saatus ka Europoli poolt tehtava analüütilise töö olemus, kuna tegelikkuses pärinevad andmed liimesriikide analüütikutelt, mitte ilmtingimata ei ole Europoli töö tulemus.

Pidime samas tõdema et viimase kahe aasta vältel on Europlo kriitika alla sattunud ka oma sõltumatuse aspektis.

Резюме. Международная организованная преступность и роль Европола в борьбе с ней

International organized crime and the role of Europol in the fight against it

Настоящая работа посвящена теме международной организованной преступности и роли европейского полицейского агентства Европол в борьбе с ней.

В первой главе приводятся определения термина «организованная преступность», бывшие в использовании с момента признания опасности деятельности организованной преступности со стороны международных организаций, а так же определение данное в Уголовном Кодексе Эстонской Республики и мнение криминальной коллегии Государственного суда Эстонской Республики относительно трактовки этого определения.

В этой же главе приводятся три основных способа применяемых для определения глубины термина «организованная преступность» и характеристик данного социального явления, и основные проблемы с которыми сталкиваются сторонники этих методов.

Во второй главе рассматриваются основные сферы интересов организованной преступности, борьбе с которыми уделяется наибольшее внимание: торговля наркотиками, преступления против личности и нелегальная иммиграция, мошенничество и отмывание денег, изготовление подделок, терроризм. Описывается их влияние на общество и государство.

Приводится территориальное разделение специализаций преступных формирований и причины такого разделения. Описываются предпосылки развития влияния организованной преступности в странах Балтии (Эстония, Латвия и Литва).

Так же приведён анализ криминальных трендов Европы, исходя их разделения на 4 основных региона.

Третья глава представляет европейское полицейское агентство Европол, краткую историю развития службы и основные цели организации, поставленные этому ведомству для осуществления противостояния организованной преступности. Проводится критический анализ успехов Европола и его будущего развития. Анализируются три основных направления деятельности Европола – обслуживание единой базы полицейских данных предоставляемых странами-членами организации;

облегчение кооперации правоохранительных органов государств-членов Евросоюза, а так же сотрудничающих с ними государствами не входящими в Евросоюз и другими организациями; анализ и прогнозирование угроз представляемых международной организованной преступностью – составление ежегодного рапорта о трендах деятельности организованной преступности.

Kasutatud kirjandus

1. Ahven, A., Salla, J., Vahtrus, S. Retsidiivsus Eestis. Justiitsministeerium 2010 Arvutivõrgus - <http://www.just.ee/retsidiivsus>
2. Bundeskriminalamt - 2005 Organised Crime Situation Report. Federal Republic Of Germany. Arvutivõrgus - http://www.bka.de/nr_194550/EN/SubjectsAZ/OrganisedCrime/organisedCrime_node.html?_nnn=true
3. Bruinsma, G., Bernasco, W. Criminal groups and transnational illegal markets. A more detailed examination on the basis of Social Network Theory. Crime, Law & Social Change 41: pp. 79–94, 2004 Printed in the Netherlands. Arvutivõrgus - <http://www.umass.edu/legal/Benavides/Spring2005/397G/Readings%20397G%20Spring%202005/13Bruinsma.pdf>
4. Comer, M. J. Investigating Corporate Fraud. Abingdon, Oxon, , GBR: Gower Publishing Limited, 2003.p 4.
5. Eesti Vabariigi Kaitsepolitsei. Aastaraamat 2012. Harrys Puusepp (koost.) Arvutivõrgus - <http://www.kapo.ee/cms-data/text/38/44/files/kapo-aastaraamat-2012-est.pdf>
6. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Inimkaubanduse definitsiooni ja kuriteokosseisu analüüs. Kriminaalteabe ja analüüsi talitus. Kriminaalpoliitika osakond. Tallinn 2009 Arvutivõrgus - <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50155/IK+definitsiooni+ja+kuriteokosseisu+analuu%201%F5plik.pdf>
7. Eesti Vabariigi Rahapesu Andmebüroo Aastaraamat 2011 Arvutivõrgus - <http://www.politsei.ee/dotAsset/226987.pdf>
8. EMCDDA. 2011 Annual report on the state of the drugs problem in Europe (Lisbon, November 2011) Arvutivõrgus - <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annualreport/2011>
9. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2006 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31
10. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2007 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31

11. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2008 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31
12. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2009 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31
13. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2010 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31
14. Europol. Organised Crime Threat Assessment 2011 Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/latest_publications/31
15. Europol. EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. 2013 Arvutivõrgus - <https://www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta>
16. G.Gionti . Human Trafficking : Concept, Classification and Questions of Legislative regulation. HEUNI, Helsinki 2004 Arvutivõrgus - <http://www.heuni.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlapytpe=BlobServer&SSURlcontainer=Default&SSURlsession=false&blobkey=id&blobheadvalue1=inline;%20filename=v2t9skuki.pdf&SSURlsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1266335678322&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>
17. Hanley-Giersch, J. The Baltic States and the North Eastern European criminal hub. ACAMS TODAY | September–November 2009. Arvutivõrgus - http://www.business-risk-research.com/wd_downloads/doc36_BalticStates_AT_2009.pdf
18. Interpol koduleht - <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Databases>
19. Leiken, R. S. Mexico's Drug War. Center For The National Interest. July 2012 Arvutivõrgus – http://www.cftni.org/42460_CNI_web.pdf
20. Levi, M. Organisation of Serious Crimes. –Maguire, M., Morgan, R. And Reiner, R. (Eds). The Oxford Hndbook of Criminology. Oxford: Oxford University Press, 2002.
21. Mayers, H. Attorney General. State of Oregon Department of Justice. ORGANIZED CRIME IN OREGON. September 2006. Arvutivõrgus - http://www.doj.state.or.us/hot_topics/pdf/oc_report_final.pdf
22. McDowell, J., Novis, G. The Consequences Of Money Laundering And Financial Crime..U.S. Department of State. Money Laundering - Economic Perspectives - May 2001 - State Department Arvutivõrgus - http://www.apgml.org/issues/docs/30/Negative%20Effects%20of%20ML_Economic%20Perspectives%20May%202001.pdf

23. Mitsilegas, V. Police Co-operation: What are the main Obstacles to Police Co-operation in the EU? March 2007, Department of Law, Queen Mary University of London. Arvutivõrgus - <http://www.libertysecurity.org/article1379.html>
24. Office to monitor and combat trafficking in persons. The Faces of Modern Slavery. Fact Sheet December 3, 2012 Arvutivõrgus - <http://www.state.gov/documents/organization/201606.pdf>
25. OSCE. Human Trafficking for Labour Exploitation/Forced and Bonded Labour: Identification – Prevention – Prosecution. Report of the 3rd and 5th *Alliance against Trafficking in Persons* Conferences on Human Trafficking for Labour Exploitation/Forced and Bonded Labour. Vienna, 7 and 8 November 2005, Vienna, 16 and 17 November 2006. Printed in Austria, May 2008 by Ueberreuter Arvutivõrgus - <http://www.osce.org/cthb/31923?download=true>
26. Peers, S. Statewatch analysis. The final step in the creation of an “Investigative and Operational” European Police Force. Human Rights Centre, University of Essex. Arvutivõrgus - <http://www.statewatch.org/news/2007/jan/europol-analysis.pdf>
27. Pullat R. Organiseeritud kuritegevus . Levik taasiseseisvunud Eestis ja naaberriikides. Sissekaitseakadeemia kirjastus. Tallinn 2002
28. Reuter, P. and Petrie, C. (Eds). Transnational Organized Crime: Summary of a Workshop. Washington, DC: National Academies Press, 1999.
29. QFINANCE – The Ultimate Resource, Bloomsbury Information Ltd. Oct 13, 2009
30. Sanderson, T. M. Transnational Terror and Organized Crime: Blurring the Lines. SAIS. Review .Volume 24, Number 1, Winter-Spring 2004 Arvutivõrgus - <http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/PPA-730-27/Sanderson.pdf>
31. The Bellagio Task Force Report on Transplantation, Bodily Integrity, and the International Traffic in Organs. 1997 a. Arvutivõrgus - <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jnyk.htm>
32. Töpfer, E. Targeting Roma: How the EU security apparatus is mobilised for the "fight against itinerant crime", Statewatch News Online, March 2012“. Arvutivõrgus - <http://database.statewatch.org/article.asp?aid=31368>
33. UNODC, World Drug Report 2012 (United Nations publication, Sales No. E.12.XI.1). Arvutivõrgus - <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2012.html>
34. UNODOC. Drug mules: Swallowed by the illicit drug trade. Arvutivõrgus - http://www.unodc.org/southasia//frontpage/2012/october/drug-mules_-swallowed-by-the-illicit-drug-trade.html

35. United Nations World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime (Napoli 1994 a.). Report of the World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime, held in Naples, Italy, from 21 to 23 November 1994, pursuant to General Assembly resolution 48/103 of 20 December 1993. Arvutivõrgus - <http://www.imolin.org/imolin/naples.html>
36. U.S. Department of State. Office to monitor and combat trafficking in persons. Trafficking in persons report 2012 Arvutivõrgus - <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2012/>
37. U.S. Government. International Crime Threat Assessment, December 2000 Arvutivõrgus - <http://cryptome.org/piccs-rep.htm>
38. Van Dijck, M. Discussing Definitions of Organised Crime: Word Play in Academic and Political Discourse. HUMSEC Journal, Issue 1 Arvutivõrgus - http://www.humsec.eu/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Journal/van_Dijck_OC_Definitions.pdf
39. Van Duyne, P. "OCTA 2006: the unfulfilled promise" Trends in Organized Crime. 2007, vol.10 no.3, p. 120-128. Arvutivõrgus - <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=80549>

Kasutatud õigusaktid ja –allikad.

40. Eesti Vabariigi Riigikohtu kriminaalkollegiumi kohtuotsus kohtuasjas nr 3-1-1-57-09/18. november 2009 Arvutivõrgus - <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=222521920>
41. Eesti Vabariigi Karistusseadustik § 133 ja § 138¹ Arvutivõrgus - [RT I, 04.04.2012, 1](#)
42. Euroopa Liidu lepingu artiklil K.3 põhineva Euroopa Politseiameti konventsioon (Europoli konventsioon) RT II 2005, 6, 15 Arvutivõrgus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/851120>
43. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL, 5. aprill 2011, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK [ELT L 101, 15.4.2011]. Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:ET:PDF>
44. European Union. Framework Decision on Combating Terrorism (2002). Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:164:0003:0003:EN:PDF> (10.05.2013)

45. Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union on the establishment of a European Police Office (Europol Convention), OJ C 316 of 27.11.1995 Arvutivõrgus – [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41995A1127\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41995A1127(01):EN:HTML)
46. Council Decision [2002/187/JHA](#) of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0187:en:HTML>
47. European Council Decision [2005/511/JHA](#) of 12 July 2005 Arvutivõrgus -
48. Council Act of 27 November 2003(protocol) Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:002:0001:0012:EN:PDF>
49. Council Act of 28 November 2002(protocol on joint investigation teams) Arvutivõrgus -<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:312:0001:0007:EN:PDF>
50. Council Act of 30 November 2000(protocol on money laundering) Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2000:358:0001:0007:EN:PDF>
51. Council decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) (2009/371/JHA) Arvutivõrgus - https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/council_decision.pdf
52. Conseil de l'Europe, Comité d'experts sur les aspects de droit penal et les aspects criminologiques de la criminalité organisée (PC-CO), questionnaire, Strasbourg, August 1997.
53. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime Arvutivõrgus - http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en
54. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon RT II 2003, 1, 1 Arvutivõrgus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/236618>
55. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni ratifitseerimise seadus. RT II 2003, 1, 1 Arvutivõrgus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/236606>

56. The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, adopted by General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000 Arvutivõrgus - http://www.unodc.org/pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf
57. The Maastricht Treaty. Treaty On European Union. 7 February 1992 Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>
58. Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty On European Union, The Treaties establishing The European Communities and related Acts. *Official Journal C 340, 10 November 1997* Arvutivõrgus - <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>
59. UN General Assembly. Measures to Eliminate International Terrorism. Resolution 49/60 (adopted on December 9, 1994) Arvutivõrgus - <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Aleksandr Logussov

(sünnikuupäev: 27.09.1984)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

RAHVUSVAHELINE ORGANISEERITUD KURITEGEVUS JA EUROPOLI ROLL VÕITLUSES SELLEGA,

mille juhendaja on

Anna Markina,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 20.05.2013